

Familiebedrijf Pola al zestig jaar
op zoek naar nieuwe uitdagingen

Het begon met
een luciferdoosje

Familiebedrijf Pola al zestig jaar
op zoek naar nieuwe uitdagingen

Het begon met
een luciferdoosje

 POLA
Installatietechnik

Verwarming
Loodgieterswerk
Elektra
Airconditioning
Camerabewaking
Telematica
Inbraakbeveiliging
Brandbeveiliging

Inhoud

Voorwoord	5	20 Willy verkoopt bedrijf aan kinderen	33
1 Wat ging er aan vooraf	7	21 Werkzaamheden Pola kennen geen grenzen	34
2 Een luciferdoosje bepaalt de naam Pola	8	22 Afscheid van medewerkers tijdens economische crisis	35
3 Harry van Wely helpt Pola met zijn papieren	10	23 Wisselingen van de wacht	37
4 Broer Theo is vertrouweling van Willy Lammers	11	24 Oprichter Willy Lammers komt te overlijden	38
5 Fien bakt de eieren	13	25 Rangorde in de bouw verandert	39
6 Verhuizing naar Handelsdwarsstraat	14	26 Diverse overnames	40
7 Jos Wolters reageert op advertentie	16	27 Werken aan binding met personeel	40
8 Verwarmingsshows in café Heijting	18	28 Doorontwikkelen in de installatiewereld	43
9 Gezin Lammers breidt zich uit	19	29 Meebewegen met de markt	45
10 Kinderen doen klusjes bij ‘familiebedrijf’ Pola	20	Pola-veteranen komen nog steeds bij elkaar	50
11 Tweede generatie meldt zich bij Pola	21	Pola neemt diverse bedrijven over	54
12 Pola groeit door	23	Veel medewerkers met meer dan veertig dienstjaren	58
13 De jaren tachtig	24	De jeugd heeft ook bij Pola de toekomst	64
14 Pola neemt Hakvoort over	25	Projecten door de jaren heen	68
15 Stadsverwarming en busremises	26	Tijdlijn	80
16 Familie druppelt een voor een binnen	28	Groepsfoto	84
17 Nieuwe directie Frans Angenent, Jos Wolters en Frido Lammers	30	Colofon	86
18 Nieuwe taakverdeling in directie	31	Dankjewel	87
19 Veel plezier maken	32	Van de schrijver	88

Voorwoord

‘Een duik in de Pola-geschiedenis’

Als bedrijf ben je met de waan van de dag bezig. Dat is bij Pola niet anders. Elke dag installeren en onderhouden we prachtige installaties, werken we met nieuwe technieken en streven we naar uitstekende service en onderhoud. De jaren vliegen voorbij zonder dat je het soms doorhebt. Juist daarom is het belangrijk om af en toe een moment van reflectie te pakken. Om jezelf als bedrijf een spiegel voor te houden en terug te kijken naar waar je vandaan komt. Want alles wat ooit is bedacht en gedaan, vormt de basis voor de toekomst.

We bestaan zestig jaar en dat vinden we een mooi moment om onze geschiedenis in een boek vast te leggen. Het verhaal van hoe Willy Lammers en Wim Polman ooit besloten voor zichzelf te beginnen. Maar ook het verhaal van de familie Lammers die Pola vormde tot het bedrijf zoals u het vandaag de dag kent.

We zijn op ontdekkingsreis gegaan door onze eigen geschiedenis, met verhalen van mensen die er vanaf het begin bij waren en graag hun herinneringen met ons wilden delen. Wat al snel duidelijk werd, is dat Pola een rijke en bijzondere geschiedenis heeft.

Het boek dat u nu in handen heeft, is niet ontstaan uit droog historisch onderzoek in stoffige archieven, maar uit gesprekken met de mensen die Pola hebben gevormd. Natuurlijk hebben we ook geput uit onze eigen archieven. Compleet kunnen we niet zijn, maar het boek zorgt wel voor een mooi tijdsbeeld.

Deze reis door de tijd heeft prachtige verhalen opgeleverd, die ons met trots vervullen. We zijn dankbaar dat we de directie mogen voeren van een bedrijf waar medewerkers met plezier en toewijding werken, waar klanten zich welkom en vertrouwd voelen, en waar we samen streven naar het beste resultaat. Op de manier zoals het hoort.

Veel leesplezier!

Frido en Edgar Lammers
Directie Pola

Willy en Fien Lammers beginnen in de garage
aan de Jeroen Boschstraat in Zevenaar.

1

Wat ging er aan vooraf

Het is begin jaren zestig. Willy Lammers uit Beek en Wim Polman uit Zevenaar werken in loondienst bij Polman Installaties aan de Zuiderlaan in Zevenaar. Ze hebben het prima naar hun zin bij het bedrijf van eigenaar Paul Polman, overigens geen familie van Wim. Het zijn de jaren waarin huizen, bedrijven en kassen door kolen en olie worden verwarmd. De snelle opmars van het minder vervuilende aardgas is opvallend.

Wim ziet de plannen van zijn collega wel zitten. Beide mannen hebben een klik.

Willy Lammers is ondernemend. Zijn echtgenote Fien komt uit de Babberichse tuindersfamilie Bles. Daar ziet Willy hoeveel kassen nog op de 'ouderwetse' manier door kolen en olie verwarmd worden. Hij ziet kansen om in deze branche aardgas te introduceren. Hij deelt zijn plannen met zijn werkgever Paul Polman. Die twijfelt hevig. Waarom zouden we het anders gaan doen dan we al jaren doen? Willy blijft aandringen en uiteindelijk geeft Polman hem de ruimte om in deze nieuwe branche te experimenteren. Hij mag klanten zoeken op basis van provisie. Dat betekent dat Willy van iedere klant die hij binnenhaalt een percentage van de opbrengst in eigen zak mag steken. Het blijkt een schot in de roos. De klanten omarmen de ideeën van Willy, die er vervolgens flink aan verdient. Dat steekt zijn baas Paul Polman, die besluit er snel een stokje voor te steken. Straks verdient Willy Lammers meer dan de directeur en dat hoort niet. Alleen de directeur staat boven aan de financiële ladder.

Willy Lammers is ondernemend. Echtgenote Fien komt uit de tuindersfamilie Bles.

Willy is teleurgesteld, twijfelt hevig of hij nog wel verder wil bij Polman Installaties en neemt uiteindelijk ontslag. Hij begint voor zichzelf. Dat doet hij samen met zijn collega Wim Polman, die ook toe is aan een nieuwe uitdaging. Wim ziet de plannen van zijn collega wel zitten. Beide mannen hebben een klik. Ze durven samen een nieuw avontuur aan te gaan en zijn harde werkers. Dat moet goed komen. Toch is er één probleem: ze beschikken niet over de juiste papieren om alle werkzaamheden op te pakken. Voor kasverwarming maakt dat niet uit. Daar is geen vergunning voor nodig, maar voor de huisjes waar ze ook verwarming willen gaan aanleggen, is dat wel verplicht. Op hoop van zegen gaan ze in 1965 toch het avontuur aan.

2

Een luciferdoosje bepaalt de naam Pola

Kasverwarming is een van de eerste activiteiten van Pola.

Pola of Polman?

De naam Pola is sinds jaar en dag een begrip in de Liemers. Maar het was ook een naam die in de beginjaren voor verwarring zorgde, vertelt oud-directeur Frans Angenent. “Pola leek een beetje op Polman. We kregen ooit een opdracht die naar later bleek eigenlijk was bedoeld voor Polman Installaties. Wij hebben ‘m toch maar gemaakt, haha. Daar was eigenaar Paul Polman van Polman Installaties niet blij mee toen hij erachter kwam. Ik verbaasde me ook dat hij het goed heeft gevonden dat wij de naam Pola gingen dragen. Al kon hij daar natuurlijk ook niet veel aan doen.”

Willy Lammers en Wim Polman springen daadwerkelijk in het diepe. Ze schrijven zich in bij de Kamer van Koophandel. Er moet nog wel even een naam bedacht worden voor het nieuwe bedrijf. Ze besluiten een combinatie van hun achternamen te maken: [Po]lman en [La]mmers. Maar wordt het nu Pola of Lapo? Daar zijn ze het niet over eens. Ze gooien daarom een luciferdoosje op. Het lot bepaalt. Het wordt Pola, een naam die nooit meer van de gevel zal verdwijnen.

Het wordt geen eenvoudige start. Een bedrijfspand hebben de mannen niet en een lening om te investeren wordt door de bank niet verleend. Ze besluiten daarom te beginnen vanuit de garage van de woning van Willy en Fien Lammers aan de Jeroen Boschstraat in Zevenaar. Veel ruimte hebben ze ook niet nodig. Het werk vindt vooral op locatie plaats.

Het wordt Pola, een naam die nooit meer van de gevel zal verdwijnen.

Ze krijgen meteen veel opdrachten. Daarom wordt er ook aan de Zuiderlaan een werkplaats gehuurd. Genoeg tuinbouwbedrijven durven het aan om met Pola in zee te gaan voor hun kasverwarming. Met de handkar vol buizen trekken ze dagelijks richting de tuinders. Is er storing in een bestaande installatie, dan snelt Willy er persoonlijk naartoe om een oplossing te bieden. Ook om oude oliebranders te repareren. Zo creëert hij een gunfactor. Willy houdt van zijn werk en steekt graag de handen uit de mouwen. Pola zet zichzelf snel op de kaart.

3

Harry van Wely helpt Pola met zijn papieren

Uiteindelijk redt collega-ondernemer Harry van Wely uit Zevenaar, eigenaar van loodgieters- en leidekkersbedrijf Van Wely, beide mannen. Hij koppelt zich met zijn papieren aan Pola. Oftewel hij staat garant voor de mannen.

Overigens is het ontbreken van een vergunning geen probleem voor de monteurs van Pola die in de Duitse kassen aan de slag zijn. Over de grens is daar geen vergunning voor nodig. Anton Hansen, die van 1966 tot 2009 bij Pola werkt, herinnert het zich als de dag van gisteren. “We werkten die tijd veel in Duitsland. We legden daar ook leidingen voor kasverwarming. In Elten, Goch, maar ook

in Recklinghausen. Vaak zaten we in de kost. Dan sliepen we in een hotel en zorgde de opdrachtgever in het ketelhok van de kassen voor het ontbijt. Dat was goedkoper.”

De hoofdmoot van de werkzaamheden is te vinden in kasverwarming, maar er wordt geen nee gezegd tegen particulieren die willen overstappen op gas. Wanneer er een opdracht binnenkomt, laat Pola de tekeningen maken bij Adviesbureau De Boer in Doetinchem. Medewerker Frans Angent uit 's-Heerenberg is daar calculator en maakt vanuit die rol alle berekeningen voor Pola.

Iedere dag in pak naar de werkplaats

Iedere dag in pak naar de werkplaats. Een opvallende medewerker in de geschiedenis van Pola was in de zeventiger jaren Leon Kesteren uit Arnhem. Iedere morgen kwam hij strak in het pak de werkplaats binnenlopen. Pas daar kleepte hij zich om en trok hij de monteursoverall aan. Waarom hij dat deed? In Arnhem wisten zijn vrienden en bekenden niet dat hij 'slechts' een monteur was. En dat hoefden ze ook niet te weten, vond hij zelf...

4

Broer Theo is vertrouweling van Willy Lammers

Willy's broer Theo Lammers, eigenaar van Gerrits Lammers Verzekeringen en Makelaars, ontvoert zich in de loop van de jaren als vertrouweling van Willy. Hij geeft gevraagd en ongevraagd advies en ondersteunt zijn broer daar waar nodig. Hij heeft per slot van rekening ondernemerservaring.

Willy's broer Theo geeft gevraagd en ongevraagd advies.

"Je kunt wel een goede installateur zijn, maar het vak van ondernemer vergt ook kennis", zo houdt Theo zijn broer voor. De boekhouding wordt eerst gedaan door een bureau uit Zevenaar. Omdat dit

flink in de papieren loopt, gaat Pola op zoek naar een boekhouder. Harrie Hansen, de zwager van Frans Angenent uit Beek, werkt als boekhouder in de agrarische sector. Hij wordt gevraagd om de boekhouding voor Pola te gaan verzorgen.

Harrie komt in vaste dienst en groeit uit tot het financiële brein van Pola. Daarnaast bemoeit hij zich met de organisatie van het bedrijf en verzorgt hij sollicitatiegesprekken. Alle afdelingen groeien deze jaren als kool. Harrie Hansen werkt ongeveer tien jaar bij Pola.

Willy's broer Theo Lammers (links) ontvoert zich als vertrouweling van Willy.

Smerig weer op kantoor

Willy Lammers is directeur van Pola, maar steekt ook graag zelf de handen uit de mouwen. Is er een storing aan de oliebranders in tuinbouwkassen dan trekt hij er het liefst zelf op uit om het probleem op te lossen. Dat hij vervolgens smerig weer op kantoor komt, maakt hem niet uit. En moet er een onderdeelje worden opgehaald in Aalsmeer, ook geen probleem. Willy stapt meteen in de auto.

*Fien regelt thuis alles,
Willy overlegt veel met Fien.*

5

Fien bakt de eieren

Het bedrijf Pola legt een steeds groter beslag op het gezinsleven van de familie Lammers aan de Jeroen Boschstraat. Daar komt per slot van rekening alles samen. De garage dient als werkplaats en in de keuken van Fien Lammers wordt koffie gedronken. Daarnaast bakt Fien graag een eitje voor het groeiende aantal medewerkers. Ze ont-popt zich als de stille motor in het familiebedrijf. Ze verwent de medewerkers. Tot haar overlijden neemt ze thuis ook altijd de telefoon op met 'Pola Lammers'.

Willy zwaait samen met compagnon Wim de scepter op de werkvloer, Fien regelt thuis alles. Ze is de rustgevende factor in het geheel. Ook 's avonds aan de keukentafel worden de dagelijkse perikelen in het bedrijf besproken. Willy overlegt veel met Fien. Over de opdrachten, over het personeel, over de werkplaats.

Een steigerbuis kun je niet afpersen

Bij Pola maakten ze jarenlang van resten buis eigen steigers. Een jonge monteur werd in Beekbergen wijsgemaakt dat deze steiger afgeperst moest worden. Waarop hij met een lassok, vulkraan en een slang aan de slag ging en de steiger echt probeerde af te persen. Tja, de werkelijkheid is dat niemand een steigerbuis kan afpersen. Maar gelachen dat ze daar hebben.

6

Verhuizing naar Handelsdwarstraat

Terug naar 1966. De garage aan de Jeroen Boschstraat wordt nu al te klein. Aan de Handelsdwarstraat in Zevenaar koopt Pola in 1966 een stuk grond waar met prefab platen een loods wordt gebouwd. Tegelijkertijd komt er een kantoor bij. De opening wordt gevierd met biertjes aan de zaak en een krokettendiner bij restaurant Poelwijk in Zevenaar.

Een van de eerste monteurs bij Pola is Leo Rompelaar uit Didam. Snel gevolgd door monteurs Anton Hansen, Teun Burgers, André Rompelaar, Teun Kersten en Ton Wiegerinck. Willy Lammers monteert zelf ook. Hij toont zich een harde werker, die graag het voorbeeld geeft.

Frans Angenent wordt dit jaar aangesteld als een van de nieuwe medewerkers. Hij verzorgde eerder vanuit Adviesbureau De Boer in Doetinchem bere-

keningen voor de installaties van Pola, maar was vertrokken naar de Arnhemse Centrale Verwarmings Industrie (ACVI) in Arnhem. Het calculatiewerk bij Pola neemt toe en Willy Lammers en Wim Polman 'kapen' Frans Angenent daarom bij ACVI weg. De berekeningen worden vanaf dat moment in eigen huis gemaakt. Frans pakt in de loop van de jaren meer rollen op. Hij komt binnen als calculator maar organiseert ook het magazijn, tekent installaties en pakt de service en inkoop op. "Wij brachten zelfs medewerkers met de auto naar de klus", herinnert hij zich.

Lijflied Pola 'Lieve Leentje'

De naam weet niemand meer, maar een monteur uit Arnhem schreef ooit het nummer 'Lieve Leentje'. Het werd een lijflied bij Pola. Oud-monteurs Ton Wiegerinck en vooral Anton Hansen zongen dat nummer graag tijdens personeelsfeestjes.

Het eerste couplet:

Ik pakte m'n lieve Leentje
bij haar mooie hoofdje
En zei m'n lieve Leen: ja wat is dat,
ja wat is dat
Dat is mijn krullenbol
en alle nachten lol
Alle nachten speel ik met
m'n lieve krullenbol
En we gaan steeds lager
en we gaan steeds lager

Er is niet altijd genoeg werk voor iedereen. Collega-bedrijf Kinkelder in Zevenaar biedt tijdelijk een oplossing. Daar kunnen medewerkers zo nodig bijspringen om onderdelen voor spuitwagens te maken. Deze worden gebruikt door tuinders. Het zijn sporadische momenten, omdat Pola doorgaans zelf genoeg werk heeft voor de eigen medewerkers.

Wanneer het iets rustiger is – bijvoorbeeld gedurende de wintermaanden – wordt in de Handelsdwarsstraat gewerkt in het magazijn. Dan worden er bijvoorbeeld stellages en kleine kastjes gemaakt.

“Wij brachten zelfs medewerkers met de auto naar de klus.”

Privéverhuizing

Eind jaren zestig gebeurt er veel. De familie Lammers verhuist privé naar de Hertog Johannstraat in Zevenaar. Daar is net wat meer ruimte voor het gezin dat inmiddels vijf kinderen telt. Daarnaast besluit mede-eigenaar Wim Polman in 1969 te vertrekken bij Pola, vier jaar na de oprichting. Hij is een harde werker, maar heeft moeite met leidinggeven. Dat leidt regelmatig tot conflicten op de werkvloer. Willy en Wim gaan in goede harmonie uit elkaar. Wim wordt in 1970 uitgekocht, waarna hij aan de slag gaat bij een pompstation in Beek dat speciaal voor Wim wordt gekocht. Hij werkt daarna in diverse branches – zoals de modelbouw en bij Praxis – en gaat ook een keer failliet. Voor Willy Lammers reden om zijn voormalige compagnon jaren later weer in de armen te sluiten

en werk aan te bieden bij Pola om een moeilijke periode te overbruggen. Het contact tussen beide mannen is altijd goed gebleven.

Een feestelijke opening van het nieuwe pand.

7

Jos Wolters reageert op advertentie

Jos Wolters uit Loil komt in dienst. Hij gaat op kantoor aan de slag.

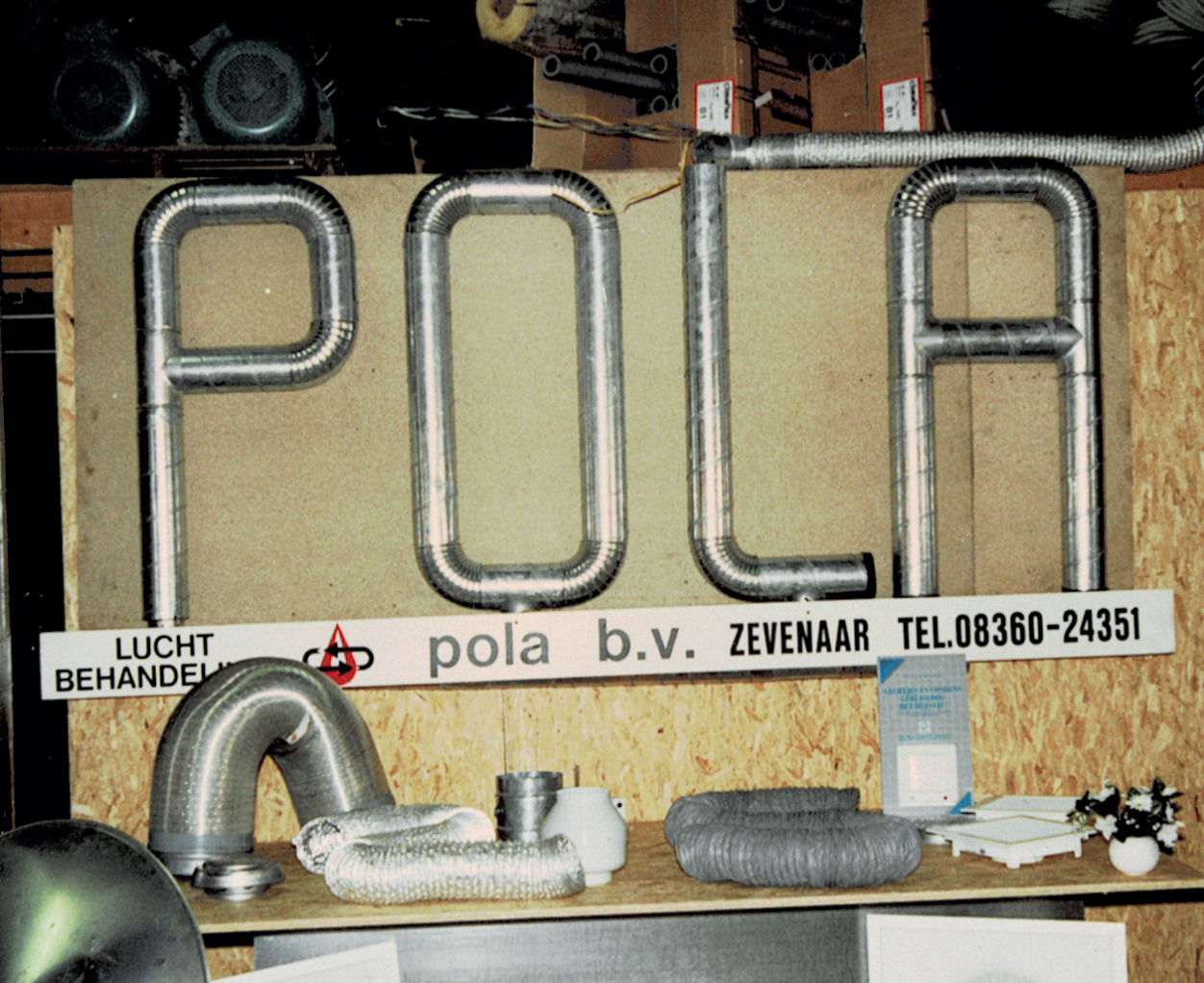
De werkzaamheden breiden zich uit. Loodgieter Frans Kluitman wordt aangetrokken zodat Pola ook loodgieterswerkzaamheden kan aanbieden. Het pand aan de Handelsdwarstraat wordt uitgebreid door er een verdieping bij op te zetten. Ook Jos Wolters uit Loil komt in dienst. Hij werkte net als Willy Lammers ooit voor Polman Installaties in Zevenaar, maar is nu verwarmingsmonteur bij de Verwarmingsindustrie Gelderland in Doetinchem. Daar kan hij niet verder groeien. Hij wil meer op kantoor aan de slag, waar hij inmiddels ook diverse diploma's voor heeft gehaald op het

gebied van administratie, financiën, calculatie en techniek. "Ik reageerde in 1976 op een advertentie in de krant", herinnert Jos Wolters zich jaren later. "Daarin werd gevraagd om een beheerder met diploma's en de papieren c.q. vergunning om een installatiebedrijf te mogen runnen. De naam van het bedrijf stond er niet bij en er moest gereageerd worden via een antwoordnummer. Ik heb een brief gestuurd."

Het blijkt te gaan om Pola, die op deze manier ook de problemen rond het ontbreken van papieren wil tackelen, zodat ze niet meer afhankelijk hoeven te zijn van Harry van Wely. Bij het aanstellen van Jos zijn meteen de meeste 'papieren' problemen opgelost.

"Ik reageerde in 1976 op een advertentie in de krant", herinnert Jos Wolters zich jaren later."

Het sollicitatiegesprek verloopt wel vreemd, vertelt Jos. "Ik had alleen een gesprek met boekhouder Harrie Hansen. Tegen het eind kwam Willy Lammers binnen. Helemaal zwart omdat hij op het dak met de dakbedekking bezig was. Hij keek om de hoek en zei: 'Ik zie het al, dat zit wel goed.'" Het is het begin van de carrière van Jos Wolters binnen Pola. Jos begint als beheerder en bemoeit zich later ook met de serviceafdeling, ontwerp en calculatie. Dankzij Jos wordt er bij Pola weer 'le-gaal' gewerkt. Het team wordt verder uitgebreid met secretaresse Lijs van Swaay en tekenaar Wian Egberts. Wian wordt door Frans bij zijn oude werkgever weggehaald en Willy regelt een woning voor hem in Zevenaar.

Wanneer in de jaren negentig de wetgeving verandert, krijgt Willy Lammers vanuit een vrijstelling alsnog de benodigde vergunningen op zijn eigen naam.

Het werk blijft toenemen. In 1976 telt Pola al tien medewerkers. Al stapt er soms ook eentje op. Leo Rompelaar werkt een jaar of tien bij Pola, waarna hij ruzie krijgt met Willy Lammers. “Wat jij doet, kan ik zelf ook”, roept hij bij zijn vertrek. Hij houdt woord. Leo begint in Didam Rompelaar Installatiebedrijf, een bedrijf waar anno 2025 de volgende generatie aan het roer staat.

“Bij die andere klant kregen we 25 gulden fooi”

Monteur Ton Wiegerinck hield er eind zestiger jaren een eigen manier op na om een extra zakcentje bij te verdienen. Hij zei bij iedere klant tegen de vrouw des huizes: “Mevrouw, wij komen van een klant af en weet je wat wij kregen? Tussen de middag een warme snack en koffie en toen we weggingen een fooi van 25 gulden.” Door deze uitspraak kwam er ook bij deze nieuwe klant vaak allerlei lekkers tevoorschijn en met het naar huis gaan een flinke fooi.

8

Verwarmingsshows in café Heijting

Eind jaren zestig zijn de installaties voor kasverwarming niet aan te slepen. Van Groessen tot het Duitse Recklinghausen. Maar ook het bisdom schakelt Pola in voor het verwarmen van kerken. Het feitelijke werk bestaat voor een groot deel uit het lassen van buizen en het plaatsen van grote ketels in de tuinbouw. Deze zijn ook geschikt voor lage drukstoom. Maar wanneer er bij gelegenheid ook een omheining moet worden aangelegd rond een perceel, gebeurt dat ook. Er is veel gevarieerd werk, bijvoorbeeld het plaatsen van knelkoppelingen, waar de chef-monteurs in het begin niet enthousiast over zijn, kunststof leidingen en vloerverwarming.

*Eind jaren zestig zijn de
installaties voor kasverwarming
niet aan te slepen.*

De mensen van Pola zijn van alle markten thuis. Er wordt nooit nee gezegd.

Het mooie werk dat Pola maakt, verkoopt zichzelf en gaat in de regio van mond tot mond. Pola timmert daarnaast ook zelf aan de weg. Zo begint Pola met jaarlijkse verwarmingsshows in het vroegere Café Heijting aan de Markt in Zevenaar. Het idee

“Ik ga naar De Bonte Koe”

Vader Willy Lammers heeft veel humor. Hij vertelde zijn kinderen vaak dat hij naar De Bonte Koe ging. “Ik heb me jarenlang afgevraagd waar dat was”, zo kijkt Edgar Lammers nu lachend terug. “Maar het betekende gewoon dat hij naar zijn werk ging.”

komt van Pola, maar na een jaar sluit ook buurman Frans Goris zich aan, die pal tegenover Café Heijting een elektrowinkel runt. Het succes is onverwacht groot. Veel mensen bezoeken de shows, waar Pola laat zien wat er allemaal mogelijk is op het gebied van verwarming. Het levert veel nieuw werk op. Zelfs zoveel dat na drie jaar de stekker uit de shows wordt getrokken. Pola kan het werk amper meer aan. Iedereen wil een cv-ketel op gas. Het is de periode waarin de transitie van olie en kolen naar gas in volle hevigheid de aandacht vraagt. Olie- en koleninstallaties behoren nog niet definitief tot het verleden, maar het besef dat aardgas de nieuwe toekomst in verwarmen is, blijkt uit het grote aantal aanvragen om nieuwe cv-installaties op gas.

Bijkomstig voordeel van de verwarmingsshow is dat Pola daar in contact komt met Hans Vis, die werkt bij Gems Tank- en Apparatenbouw in Vorden. Voor zijn beunhaaswerk haalt hij vaak materialen bij Pola. Willy Lammers haalt hem over om bij hem te komen werken. Hans Vis wordt aangesteld als chef-monteur.

9

Gezin Lammers breidt zich uit

Het gezin verhuist naar de Hertog Johannstraat.

Zakelijk gaat het prima met Pola. En ook privé is er voorspoed. In het huwelijk van Willy en Fien Lammers worden vijf kinderen geboren: Maika (1960), Frido (1961), Wilbert (1964), Edgar (1969) en Theo (1970). Ze groeien van jongs af aan op met het bedrijf.

Hoewel het huis aan de Jeroen Bosschstraat aardig volloopt met kinderen, besluiten Willy en Fien Lammers ook enkele jaren kost en inwoning te geven aan Henk Gelling, een douanier die aan de Duits-Nederlandse grens bij Elten werkt. Een niet onbelangrijk voordeel daarvan is dat Pola, dat vaak met grote vrachtwagens de grens over moet, minder wordt gecontroleerd wanneer Henk dienst

heeft. Wel zo makkelijk. Wanneer het gezin verhuist naar de Hertog Johannstraat, verhuist Henk niet mee.

Pola groeit uit tot een begrip in de Liemers. Nog steeds ligt de focus vooral op verwarming, maar ook dakdeken en loodgieterswerk worden opgepakt. De werkzaamheden breiden zich uit. Al is Jacques van Wely, zoon van Harry en de nieuwe eigenaar van Leidekkersbedrijf Van Wely, daar niet blij mee. Een goed gesprek tussen Willy en Jacques haalt de kou uit de lucht. De jaren daarna drinken beide mannen nog wel eens een borrel met elkaar.

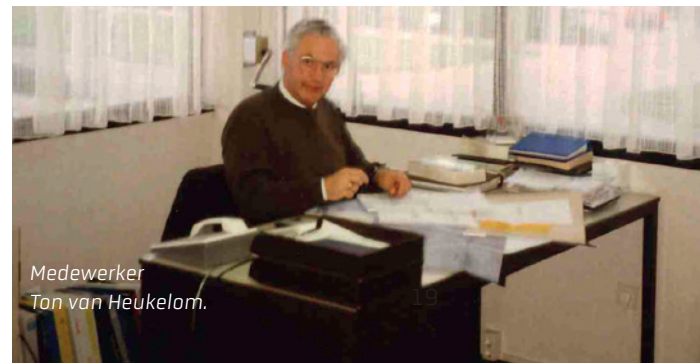
Pola groeit uit tot een begrip in de Liemers.

Eind jaren zeventig wordt de E-tak toegevoegd aan Pola, dat tot dat moment amper iets doet in elektrotechniek. Directe oorzaak is het einde van de witgoed- en elektrawinkel van Frans Goris in Zevenaar. Dat is het bedrijf waar Pola een aantal jaren samen verwarmingsshow's mee organiseerde. De contacten zijn altijd gebleven.

Het bedrijf gaat nog even door onder de naam Bodifé, waar Willy Lammers op een vrijdagmiddag koffie gaat drinken. Bodifé is net als Pola aan de Handelsdwarsstraat gevestigd. Hij spreekt met medewerker Ton van Heukelom en neemt hem in dienst bij Pola, waar hij de elektrotak opzet. Pola is nu officieel een allround installateur.

Wian Egberts breekt pols bij het hoogleven

Technisch tekenaar Wian Egberts kwam vanuit Arnhem naar Zevenaar om bij Pola aan de slag te gaan. Hij werd tijdens een personeelsfeest in het Heuveltje in Beek hooggeleefd omdat hij jarig was. Frans Angenent: "Daarbij hebben we hem laten vallen, waarna hij zijn pols brak. Zaten we 's avonds om half 12 niet meer aan het bier maar in het ziekenhuis."

Medewerker
Ton van Heukelom.

10 Kinderen doen klusjes bij 'familiebedrijf' Pola

Pola ontwikkelt zich als een rasecht familiebedrijf. De kinderen van Willy en Fien worden in de schoolvakanties meegenomen naar de zaak. Niet uitslapen maar werken! Klusjes doen, de werkplaats opruimen, helpen met isoleren of auto's wassen. Er is altijd wel iets te doen. De tweede generatie wordt op deze manier stilletjes klaargestoomd voor een toekomst in het familiebedrijf. Al laten Willy en Fien ieder kind hun eigen keuzes maken. Desondanks leidt het spoor voor alle kinderen vroeg of laat richting Pola.

Vader Willy is een aardige man met een gebruiksaanwijzing. 's Morgens wordt de krant op zijn kantoor gebracht, maar kun je hem beter niet aanspreken. Willy heeft een ochtendhumeur en maakt ook nog wel eens ruzie met monteurs wanneer ze te laat vanaf de zaak vertrekken. Dan staat hij ze buiten toe te roepen dat ze allang weg hadden moeten zijn. Hij herstelt zich wel altijd snel en blijft niet in zijn boosheid hangen. Zijn medewerkers leren hem vooral kennen als een mensenmens, met aandacht voor zijn medewerkers.

Brand bij Aannemer Boerstal en Zalencentrum Hugen

Twee keer kreeg Pola tijdens werkzaamheden te maken met brand bij een opdrachtgever. In de jaren zeventig ontstond er bij het lassen door Anton Hansen brand achter een schot in de werkplaats bij Aannemer Boerstal in Didam. Anton: "Ik was aan het lassen en we werden geroepen voor de koffie. Ik liet dus alles vallen en snelde me naar de koffie. Riep er plotseling iemand dat er brand was. Ik ging kijken en inderdaad smeulde de leiding een beetje. We waren er op tijd bij. Ik gooide een emmer sop over het vuurtje heen en klaar was kees. Maar ondertussen was er veel paniek en hadden ze de brandweer gebeld. Ik hoorde de sirene al."

Frans Angenent: "Dat klopt. Jan Boerstal van het aannemersbedrijf waar we aan het werk waren, was ook brandweercommandant en werd op dat moment voor 'een brand' opgeroepen. Hij spoedde zich naar de brandweer-

kazerne, hoorde dat de brand bij hem zelf was en reed met de brandweerauto weer terug naar zijn eigen bedrijf om het brandje te blussen. Wat al niet meer nodig was. Haha."

De tweede brand was bij Zalencentrum Hugen in Westervoort. Daar is weer Anton Hansen aan het lassen. Nu een gasleiding. Anton: "Ik moest daar een heater aansluiten. De gasleiding liep over de hooizolder heen. Ik draaide de gaskraan dicht en vertelde in de keuken dat ze even zonder gas moesten doen, omdat ik de leidingen moest doorverbinden. Ik ging met de soldeerbrander aan de slag en toen kwam er toch een steekvlam tevoorschijn... Tot in de nok van het dak! Ook het stro brandde meteen. Wij blussen. Willy Lammers begon tegen me te foeteren dat ik de gaskraan niet had dichtgedraaid. Maar wat bleek, de kok had 'm weer opengedraaid. Maar ook hier gelukkig geen grote gevolgen."

11

Tweede generatie meldt zich bij Pola

De tweede generatie meldt zich in het familiebedrijf. Maika is het eerste kind van Fien en Willy dat in dienst treedt bij Pola. Na haar secretaresseopleiding begint ze er in 1977 als secretaresse. Althans zo luidt haar werkomschrijving. Eigenlijk is het een allround functie. Maika verzorgt de administratie, beantwoordt telefoontjes, gaat met de koffie rond, vult de loonzakjes en werkt 's avonds thuis nog wat offertes uit. Maika werkt van 1977 tot 1980 bij Pola. Daarna verhuist ze met haar echtgenoot Pieter Bijvoets naar het westen van het land, waar Pieter in het onderwijs werk vindt. Niet alleen Maika verricht bij Pola veel neventaken. Van iedere medewerker wordt flexibiliteit verwacht. Oké, je komt dan wel als verwarmingsmonteur binnen, maar je moet ook dakwerk en elektra doen. Dat is het credo. Overigens vindt bijna niemand dat een probleem.

Heel langzaam begint het bij Frido te kriebelen en in 1978 treedt hij officieel in dienst bij Pola.

In 1976 komt broer Frido van school. Hij heeft geleerd voor automonteur en ziet daar zijn toekomst. Hij zal echter nooit in een autogarage aan het werk gaan. Op zijn 15e neemt vader Willy hem iedere vrijdag mee op klus als hulpje om auto's te wassen. Heel langzaam begint het bij Frido te kriebelen en in 1978 treedt hij officieel in dienst bij Pola. Hij werkt op de serviceafdeling en in het magazijn. Als tiener stuurt Frido al collega's van 40 en 50 jaar aan. Daar heeft hij geen probleem mee.

Rechts op de foto Frido Lammers.

POLIA

LAESSE

12

Pola groeit door

Ondertussen groeit Pola door. Het onderkomen aan de Handelsdwarsstraat wordt te klein. De zoektocht naar een nieuw pand brengt Pola in 1981 naar Hengelder in Didam, waar een stuk grond wordt gekocht. Op het gelijknamige bedrijventerrein wordt een geschikte locatie gevonden aan de weg die eveneens Hengelder heet. Het is geen eenvoudige beslissing om daadwerkelijk te verhuizen en ook de keuze voor een aannemer is lastig omdat Pola met veel verschillende aannemers samenwerkt. Ook vergt het nog heel wat onderhandeling met de PGEM en een dikke portemonnee om aangesloten te worden op het elektriciteitsnet. Pola is het eerste bedrijf op dit terrein en de kabel moet van ver komen. Daarbij wordt Nederland geraakt door een economische crisis. Ook Pola merkt dat het werk minder

wordt en neemt zelfs noodgedwongen afscheid van enkele medewerkers. Toch trekt alles snel weer aan. De verhuizing en nieuwbouw gaan door. Aan de Hengelder komt een kantoor, werkplaats en magazijn.

De zoektocht naar een nieuw pand brengt Pola in 1981 naar Hengelder in Didam.

Saillant detail: na een grondcorrectie tussen de gemeenten Zevenaar en de toenmalige gemeente Didam wordt het deel van Hengelder waar Pola is gevestigd bij Zevenaar gevoegd. Dus zonder verhuizing is Pola plotseling weer een Zevenaars bedrijf.

13 De jaren tachtig

Pola verricht veel werk voor Compaxo.

Begin jaren tachtig werken er ongeveer dertig mensen bij Pola. Er worden steeds mooiere en grotere installaties gebouwd. Ook woningbouwverenigingen en vastgoedmakelaars ontdekken Pola. Zo mag Pola aan de slag in het befaamde Witte Huis in Rotterdam, dat in de negentiende eeuw werd gebouwd naar voorbeeld van Amerikaanse wolkenkrabbers. Het was jarenlang het hoogste kantoorgebouw van Europa.

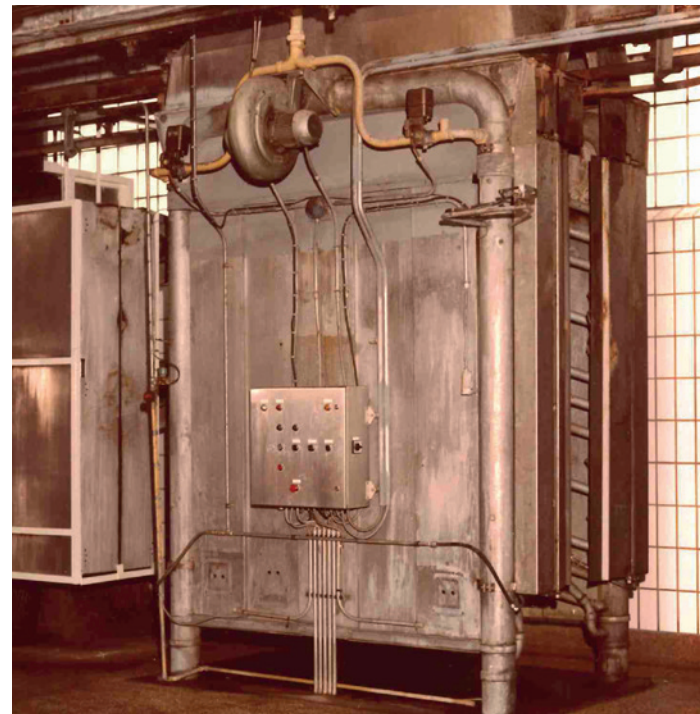
Willy Lammers heeft de gave om mensen in te pakken en zichzelf te blijven. Altijd.

Willy Lammers ontmoet in zijn grote netwerk veel mensen. Zo kan hij goed opschieten met vastgoedmagnaat Tom Westermeijer, wat regelmatig werk oplevert. Overigens legt Willy Lammers vaak wel de eerste contacten, maar mag Frans Angenent

vervolgens de opdracht ook daadwerkelijk proberen binnen te halen. Daar is Willy weer niet zo goed in.

Wanneer Staalconstructiebedrijf De Vries Robbé failliet gaat, bouwt Westermeijer op het grote terrein allerlei units die Pola gaat verwarmen.

De directeurs van Compaxo Zevenaar klikken ook goed met Willy Lammers. Het begint daar met de opdracht voor een klein cv-keteltje voor een van de directeurs thuis en het duurt niet lang voordat alle Compaxo-panden volledig door Pola onder handen worden genomen. Willy Lammers heeft de gave om mensen in te pakken en zichzelf te blijven. Altijd. Een voorbeeld is dat hij met een Amerikaanse opdrachtgever gewoon plat Beeks dialect spreekt. Het maakt hem niet uit. En het meest bijzonder is dat de opdracht daardoor wordt binnengehaald omdat Willy zo 'authentiek' is en in de ogen van de Amerikanen, dus betrouwbaar.

14

Pola neemt Hakvoort over

Pola neemt in de loop van de jaren meerdere bedrijven over. In de jaren tachtig is Hakvoort in 's-Heerenberg het eerste bedrijf dat in de Pola-armen valt. Willy Lammers werkte daar zelf ooit een blauwe maandag. Hakvoort staat op het randje van een faillissement, waarna Willy Lammers het overneemt. Hij doopt het bedrijf Pola Bergh. Deze overname komt voort uit een emotionele beslissing. Bij Hakvoort werken twee neven van Willy. Nog voor het faillissement wordt uitgesproken is Pola eigenaar van het bedrijf. Enkele goede medewerkers verhuizen mee. Bijkom-

stig voordeel van de overname is dat met een van de medewerkers ook een zink- en loodspecialist binnen de Pola-muren komt te werken. Hij neemt veel kennis op dit vlak mee, wat mooie nieuwe klanten oplevert. Zo mag Pola ook aan de slag met het zinkwerk bij Gouden Handen in 's-Heerenberg.

Willy Lammers is een fanatiek kaarter

Tussen de middag wordt er vooral in de eerste periode bij Pola altijd gekaart. Willy Lammers is een fanatieke speler. Tijdens het zwikken vliegen de dubbeltjes over de tafel. Vaste deelnemers zijn Willy Lammers, Frans Angenent, Willy Boxstart, Jos Wolters en Hans Vis. Eén ding is duidelijk: Willy kan niet tegen zijn verlies en maakt dat altijd in woord en gebaar duidelijk.

Rechts op de foto Frans Angenent in gesprek met klanten.

15

Stadsverwarming en busremises

Binnen de Liemers vindt Pola veel nieuwe klanten. Maar ook regionaal, nationaal en zelfs internationaal kloppen er bedrijven aan de deur. In 1982 bezoekt Frans Angenent Leo van de Boom, die woningen bouwt in Duiven en Westervoort. Deze woningen worden aangesloten op stadsverwarming. Dat betekent dat in beide plaatsen een nieuw leidingstelsel aangelegd gaat worden, onder de huizen door. Frans neemt contact op met de Nuon met de vraag of Pola hiervoor een prijs mag maken. De calculatie is bijzonder. Pola moet een prijs per strekkende meter opgeven. Nuon gaat akkoord, waarna Pola tientallen kilometers leiding gaat leggen. Een meerjarenplan. Nuon is zo tevreden dat Pola ook aan de slag mag met een soortgelijk project in Almere en Lelystad. Het zijn niet alleen de leidingen die worden aangelegd, maar ook de bijbehorende onderverdeel-

Henk van Vuuren werkt aan het leidingstelsel.

stations worden door Pola aangesloten. Het Gemeentelijk Vervoerbedrijf Arnhem (GVA)

Binnen de Liemers vindt Pola veel nieuwe klanten. Maar ook regionaal, nationaal en zelfs internationaal.

benadert Pola (na een tip van Hermsen ten Bak). GVA zoekt een bedrijf voor verwarming en ventilatie van acht remises in de stad. Dat zijn locaties waar bussen worden gestald, onderhouden en

Aanbesteding sociale werkplaats Wedeo

Een week lang werd er met twee man gecalculeerd voor een aanbesteding voor de nieuwe sociale werkplaats van Wedeo in Doetinchem. Tot diep in de nacht. Frans Angenent: "Uiteindelijk hadden we onze inschrijving om 4 uur 's morgens rond. We hebben deze ingediend en bleken de laagste inschrijving te hebben. Jos Wolters was op dat moment in het ziekenhuis bij zijn vrouw die moest bevallen. Ik ben meteen naar hem toegerezen om hem het goede nieuws te brengen. Uiteindelijk leverde deze mooie opdracht ook de nieuwbouw op van enkele andere sociale werkplaatsen in Nederland."

gerepareerd. GVA heeft al een prijs ontvangen van een Arnhems bedrijf, maar vindt die prijs veel te hoog. Pola krijgt de opdracht voor deze specifieke installatie, die naar tevredenheid wordt aangelegd. Het gaat goed met Pola.

Voor het Japanse Hosokawa Micron mag Pola eveneens aan de slag. Het in Doetinchem gevestigde bedrijf ontwerpt, bouwt en levert wereldwijd procesapparatuur en complete systemen voor de poeder- en bulkgoedverwerkende industrie. Pola bouwt speciale installaties om stoffen samen te smelten. Een miljoenenopdracht.

Willy Lammers (links).

Jan Putman aan het werk in Wapenveld.

16 Familie druppelt een voor een binnen

Pola is een familiebedrijf en dat wordt in de loop van de jaren onderstreept wanneer de een na de andere loot aan de Lammers-tak binnendruppelt. Wilbert verricht in de jaren 1986-1987 al wat administratief werk bij Pola als overbrugging richting zijn militaire dienst. Een bewuste keuze van vader Willy, die zijn zoon wat 'wild en ballorig' vindt. "Die baan houdt hem van de straat", weet Willy.

Vader en zoon zijn het overigens niet altijd met elkaar eens. Daarom bouwt Wilbert na de militaire dienst aan een carrière buiten het familiebedrijf. Hij begint als intercedent bij een uitzendbureau, wordt filiaalleider en rayonmanager, waarna hij een eigen uitzendbureau opricht, gevolgd door een groothandel die pal naast Pola wordt gevestigd. Vanuit deze groothandel doet Wilbert steeds meer zaken met Pola. Het leidt in 2012 uiteindelijk

tot zijn terugkeer in het familiebedrijf als manager Koeling en Service.

In 1990 viert Pola haar 25-jarig jubileum. Het is ook het jaar waarin Wilberts broer Edgar zijn militaire dienstplicht vervult. Daarna gaat hij aan de slag bij technische groothandel Vihamij. Edgar maakt daar snel carrière. Hij klimt op van loopjongen en baliechef tot de functie van filiaalleider. Met wat 'onenigheid' eindigt zijn dienstverband, waarna vader Willy hem in 1993 met succes bij Pola binnenhengelt. Edgar begint daar als calculator.

In 1990 viert Pola haar 25-jarig jubileum.

Jongste broer Theo Lammers werkt na zijn MTS-opleiding eerst bij Electrolux Lalesse, een bijna buurman van Pola op Hengelder. Opvallend is dat hij daar ook een tijdje samenwerkt met Wim Polman, een van de twee oprichters van Pola. Na

Willy Lammers wordt gefeliciteerd met het zilveren jubileum.

een reorganisatie daar wordt Theo overtalig en moet hij vertrekken. Hij werkt nog een paar weken bij een handelsonderneming, maar merkt al snel dat dit werk hem niet past. Hij wordt door zijn broers in 1993 bij Pola binnengehaald als elektricien. Hij voelt zich meteen als een vis in het water. Theo krijgt de gelegenheid zich binnen het bedrijf te ontwikkelen en zet eigenhandig een beveiligingstak op.

Pola groeit. Er is steeds meer werk dat verricht wordt door een groeiend aantal medewerkers. Ook de koude kant krijgt mogelijkheden in het familiebedrijf. Zwager Pieter Bijvoets (1953) woont samen met zijn echtgenote Maika van 1980 tot en met 1991 in het westen. Hij heeft een opleiding in het onderwijs en wordt achtereenvolgens gymnastiekdocent en directeur op een mavo in Rotterdam. Wanneer het stel in 1991 terugkeert naar de Liemers, krijgt hij het aanbod om bij Pola op de

financiële administratie te gaan werken. Hij gaat op het aanbod in en volgt in een hoog tempo de SPD-opleiding Bedrijfseconomie. Tot 1996 werkt hij bij Pola, waarna Pieter terugkeert in het onderwijs. Die liefde is nooit verdwenen. Hij blijft wel in de branche als kersverse directeur van Bouwopleiding Centrum Horst.

Vanaf links Frido Lammers, Wilbert Lammers, Willy Lammers, Edgar Lammers en Theo Lammers.

17

Nieuwe directie Frans Angenent, Jos Wolters en Frido Lammers

Binnen het bedrijf maken de broers stuk voor stuk carrière. Frido komt in 1991 in de directie wanneer vader Willy Lammers ermee stopt. Vader kampt met zijn gezondheid en wordt twee keer getroffen door een hartinfarct. Zijn broer Theo Lammers – die net zijn eigen bedrijf Gerrits Lammers Verzekeringen en Makelaars had verkocht – adviseert hem om ermee te stoppen en alle zorgen overboord te gooien. Willy is het daar uiteindelijk mee eens. Zijn gezondheid is te kwetsbaar geworden en het bedrijf moet maar te koop worden gezet. Er komen diverse overnamepartijen over de vloer en er worden meerdere gesprekken gevoerd. Installatiebedrijf Breman is een serieuze kandidaat. Zoon Frido weet zijn vader echter over te halen het familiebedrijf niet te verkopen en hem de kans te geven. We schrijven 1991, een belangrijk moment in de geschiedenis van Pola.

Het vertrek van Willy betekent niet dat hij definitief uit beeld is. Willy komt elke dag koffie drinken.

Uiteindelijk gaat vader Willy in dit idee mee. Maar Frido moet het niet alleen gaan doen, zo is hij duidelijk. Willy besluit dat er een driemansdirectie wordt aangesteld: Frido Lammers, Frans Angenent en Jos Wolters. Over de financiën moeten ze het nog wel eens worden. Van drie beoogd opvolgers zijn er twee een huis aan het bouwen en hebben derhalve geen cent te investeren. Willy Lammers, die het wel een mooie gedachte vindt dat zijn zoon in zijn voetsporen treedt, besluit garant te

staan voor de financiën en eigenaar op afstand te blijven. Ook houdt hij het onroerend goed in eigen beheer. Dat wordt in een aparte holding ondergebracht. De drie opvolgers worden directeuren in loondienst.

Het vertrek van Willy betekent overigens niet dat hij definitief uit beeld is. Willy komt elke dag koffie drinken, geeft gevraagd en ongevraagd advies, maar bemoeit zich verder amper meer met de bedrijfsvoering. Hij heeft vertrouwen in zijn nieuwe directie. Opvallend is dat Willy altijd bovenmatig geïnteresseerd blijft in het wagenpark, zijn grote liefhebberij. De familie Lammers heeft altijd iets met auto's gehad.

Een hele strenge magazijnmeester

Met Toon Reijmer viel niet te spotten. Hij was in de jaren negentig magazijnmeester bij Pola. Dat betekende dat hij daar de regie stevig in handen hield. Niemand kwam zomaar in 'zijn' magazijn om gereedschappen of onderdelen te pakken. Soms controleerde hij de kofferbakken van de auto's. Frans Angenent: "Zelfs Willy Lammers durfde niks uit het magazijn te halen."

18

Nieuwe taakverdeling in directie

Frans Angenent maakt een taakverdeling voor de nieuwe directie. Frido gaat zich richten op het wagenpark, de serviceafdeling, de gereedschappen, de after sales, innovatie en wat later het personeel. Hij is troubleshooter, zoals Frido het zelf noemt. Jos richt zich op ontwerp en calculatie, terwijl Frans als verkoper c.q. acquisiteur moet zorgen dat het geld binnenkomt. Hij wordt de commerciële man binnen Pola. Al zijn de scheidslijnen dun. Iedereen helpt elkaar.

Het loopt niet meteen vlekkeloos in de driekoppige directie. Frido heeft het gevoel te worden bekeken als het 'zootje van de baas'. Desondanks weten ze elkaar zakelijk snel te vinden. Daarbij heeft iedereen een duidelijk omschreven taak.

“Installateurs waren in die tijd de voorfinanciers van de aannemers.”

Frans ontpopt zich als het gezicht naar buiten toe. Hoewel vader Lammers af en toe moet optreden als scheidsrechter, verloopt de samenwerking steeds beter. Pola blijft groeien en is inmiddels in veel verschillende segmenten actief. Alleen woningbouw wordt slechts sporadisch opgepakt. Jos en Frans zijn heel verschillend van elkaar, maar

“En toen was ik de weg kwijt”

De personeelsfeestjes bij Pola waren door de jaren heen berucht. Op vrijdag naar café 't Swarte Schaep in Zevenaar en daarna eieren eten bij Fien Lammers. Of het jaarlijkse feest dat de bouwvakvakantie inluidde. Eerst aan de zaak wat drinken en daarna een kroegentocht door de Liemers.

Frans Angenent: “Samen met Jos Wolters moesten we altijd wel iemand die teveel gedronken had op de fiets naar huis brengen. Zo bracht ik een keer Martien Steenkamp en vervolgens Bart Katgert naar huis. Dat was voor mij wel een dingetje. Ik had ook een borrel op en woonde in Beek. Ik kon de weg naar huis niet meer vinden. Ik was vervolgens nog lang onderweg, haha.”

voelen elkaar ook vaak aan. Ze maken het aannemers lastig om scherpe prijzen te vragen en torren aan de starre houding die past bij aannemers. “Installateurs waren in die tijd de voorfinanciers van de aannemers”, zo kijkt Jos Wolters terug. “Wij moesten vaak maandenlang op ons geld wachten, maar zelf al wel volop investeren. Wij hebben daar wat aan proberen te doen.”

Beide mannen hebben een bijzondere manier om moeilijke bouwvergaderingen in te gaan met klanten. Frans voert het woord en Jos observeert en kijkt kritisch wat er door de klant wordt opgeschreven. Vervolgens noteert hij dat in zijn eigen boekje. Een blik naar elkaar is vervolgens vaak genoeg.

Jan Gasseling geconcentreerd aan het werk.

19

Veel plezier maken

De periode dat Frans Angenent, Jos Wolters en Frido Lammers aan het hoofd staan van Pola karakteriseert zich door hard werken, maar ook veel plezier maken met het personeel. De vrijdagmiddagborrel duurt iedere keer tot diep in de avond. Deze avonden zijn berucht. In de kroeg 't Swarte Schaep in Zevenaar wordt er meestal tot in de kleine uurtjes met een biertje in de hand teruggekeken op de week. Gevolg is dat het personeelsverloop klein is. Iedereen voelt zich thuis bij Pola.

Willy Lammers fanatiek langs het sportveld

Hoewel Pola veel vergt van vader Willy maakt hij wel tijd voor de hobby's van zijn kinderen. Op die momenten is hij ook bloedfanatiek. Dat blijkt tijdens een voetbalwedstrijd van zijn jongste telg Theo die aanvoerder is van SDZZ 1. De scheidsrechter roept Theo bij zich om die lastige supporter van het veld te verwijderen. Dat blijkt vader Willy.

Willy staat ook langs de motorcrossbaan bij wedstrijden van Frido, Wilbert en Edgar en met paardenliefhebber Maika gaat hij mee naar springconcoursen. Hij koopt zelfs een grote camper om naar sportevenementen te gaan. Willy vindt het leuk om zijn kinderen te volgen, daarbij levert het ook interessante nieuwe zakelijke contacten op. Willy is een netwerker pur sang. Al laat hij de volgende contacten vaak leggen door zijn collega's.

Willy Lammers.

Storing in de Zevenaarse Maria Koninginnekerk

Zaterdags voor kerst bleek er storing in de Maria Koninginnekerk in Zevenaar. Willy Lammers, Jos Wolters en Frans Angenent snelden zich naar de kerk. Want die avond stond er natuurlijk een kerstviering gepland. Frans Angenent: "Hoe hij het deed weet niemand, maar Willy Lammers zorgde dat de storing in de kerk in een mum van tijd werd verholpen. Hij had het gewoon in de vingers. De dolgelukkige pastoor nodigde ons vervolgens uit om een borrel met hem te drinken. Samen maakten we een fles jenever leeg. En de pastoor moest 's avonds nog de kerstviering voor- gaan..."

20 Willy verkoopt bedrijf aan kinderen

In 1996 verkoopt Willy Lammers het bedrijf aan zijn kinderen. In de praktijk richt hij hiervoor de BV Wijola op, wat staat voor 'Willy Josephien Lammers'. Daarin worden de aandelen ondergebracht ten faveure van alle vijf kinderen. De kinderen worden voor het formele moment in een zaaltje in Beek uitgenodigd om de papieren te tekenen. De jaren daarna gaan de aandelen geleidelijk over naar de nieuwe BV. Tot op de dag van vandaag is de moedermaatschappij eigendom van vijf aandeelhouders oftewel vijf familieleden. Ondanks de overdracht blijft Willy Lammers altijd betrokken. Ook al zit zijn gezondheid hem soms tegen. Hij is trots dat zijn kinderen een plek hebben gevonden en dat Pola in alle geledingen een familiebedrijf blijft.

Willy Lammers met zijn kinderen.

Fien en Willy Lammers.

Pola is niet alleen in naam een Liemers bedrijf

Pola is een Liemers bedrijf. De meeste klanten, maar ook medewerkers komen uit deze regio. Pola sponsort en ondersteunt diverse regionale verenigingen. Bijvoorbeeld verenigingen waar medewerkers lid van zijn of die Pola van een installatie heeft mogen voorzien. Edgar Lammers: "Het mooie aan de Liemers is dat hier de gunfactor bestaat. Het lijkt ook of we elkaar allemaal kennen. In de Liemers doen we onszelf niet groter voor dan we zijn. Daar mogen we trots op zijn."

21

Werkzaamheden Pola kennen geen grenzen

De werkzaamheden van Pola worden niet alleen in Nederland uitgevoerd. Regelmatig passeren de vakspecialisten van Pola de grens. Vooral in Duitsland worden er vaak installatiewerkzaamheden uitgevoerd. Bijvoorbeeld in opdracht van aannemingsbedrijf Ten Brinke uit Varsseveld. In Duitsland zijn de wetten inmiddels aangescherpt en zijn er steeds vaker speciale vergunningen nodig om te mogen werken. Die heeft Pola niet. Daarom zoekt Frans Angenent contact met een installateur in het Duitse Kleve. Om zijn naam te verbinden aan de werkzaamheden van Pola in Duitsland. Dat lukt één keer, maar daarna wil de desbetreffende installateur dat niet meer. Hij wil niet dat 'die Nederlanders' in Duitsland het werk wegkopen.

Pola zorgt daarop zelf voor de vergunningen en blijft in Duitsland aan het werk. Vooral veel 'baumarkten' en autogarages worden voorzien van Nederlandse installaties. Bijvoorbeeld in Maagdenburg, bijna 500 kilometer verderop. In alle vroegte de deur uit en pas rond middernacht weer thuis.

Vooral in Duitsland worden er vaak installatiewerkzaamheden uitgevoerd.

In Düsseldorf moeten alle brandleidingen op het vliegveld worden gemaakt. Pola hoopt hiervoor in aanmerking te komen. De vergunningen worden in Duitsland per stad geregeld. In Düsseldorf moet Frans Angenent een afspraak maken met de brandweercapitein om 7 uur 's ochtends. De Duitse opdrachtgever is tevreden dat Frans strak op tijd is, maar adviseert hem wel de stropdas af te doen. Het is in Duitsland 'Wievenvastelovend', een carnavalsdag. Bij iedere man die deze dag een stropdas draagt, mag een vrouw deze afknippen. Frans bedenkt zich geen minuut en doet zijn 'krawatte' af. Hij geeft zijn gesprekspartner ook een fles jonge jenever als cadeautje. De gesprekken lopen vervolgens opvallend soepel. Pola krijgt de opdracht en maakt de installatie. Ook de noodzakelijke handtekening om de installatie bij oplevering te certificeren, blijkt geen enkel probleem. Het bevalt Pola wel in Duitsland. Al wordt het werk over de grens de jaren daarna snel minder. Dat heeft te maken met de steeds strenger wordende wetgeving.

Frans Angenent meldt zich vroeg in Duitsland.

22

Afscheid van medewerkers tijdens economische crisis

De techniek ontwikkelt zich snel. Pola maakt steeds geavanceerdere installaties. Bijvoorbeeld op 'hoge druk stoom'. Dat betekent ook dat de medewerkers regelmatig op cursus moeten worden gestuurd om de nieuwe technieken onder de knie te krijgen en houden. Van een simpele las-cursus tot geavanceerde certificaten op het gebied van koeling en beveiliging.

Pola ontwikkelt zich tot een bedrijf waar mensen graag zaken mee doen. De groei kent geen grenzen. Tot de economische crisis in de jaren 2003-2004 toeslaat. Noodgedwongen worden contracten van enkele medewerkers niet verlengd. De directie vindt dat lastig, maar schroomt niet om maatregelen te nemen om het bedrijf gezond te

houden. Na een paar jaar van stabilisatie, wordt de groei weer ingezet. Ondertussen pakt Pola nieuwe disciplines op. Van telefonie, data, beveiliging tot zonnepanelen. De rol van de installateur verandert razendsnel. Vroeger hing er elektra aan de verwarming en nu hangt er verwarming aan de elektra, die alles aanstuurt.

Pola ontwikkelt zich tot een bedrijf waar mensen graag zaken mee doen.

Elektrotechniek (E) en werktuigbouwkunde (W) groeien op de werkvloer steeds meer naar elkaar toe. Want aan een verwarming hangt altijd een draadje. Pola speelt daarop in. Frido en Wilbert ontwikkelen voor het Kenniscentrum in Ede de eerste VRV-installatie (ventilatie en verwarming). Frans en Jos verklaren de mannen voor gek. Die blijven het liefst gewoon werken met 'water'. "Maar we moeten het een keer proberen", vindt

Pola werkt graag met talentvolle jongeren

Pola werkt met diverse opleidingen samen om jonge talenten de kans te geven aan het vak te ruiken en het vak te leren. Continu zijn er ongeveer twintig jongeren op deze manier in het bedrijf werkzaam. Begeleid door ervaren medewerkers van Pola. Edgar Lammers: "We hebben allemaal een verantwoordelijkheid om het vak over te dragen op een nieuwe generatie. Daar leveren we graag een bijdrage aan."

Frido. "We komen het in de markt namelijk steeds meer tegen. Dit is de toekomst."

Zo gezegd zo gedaan. De mannen gaan de uitdaging aan en melden zich bij leverancier Panasonic in Italië. Met steun van de Italianen bouwt Pola met succes de bewuste VRV-installatie. Zelfs de inbedrijfstelling hoeft niet aan de Italianen overgelaten te worden. Dat kunnen de mannen van Pola helemaal zelf. De installatie draait daarna twintig jaar zonder problemen en vindt zijn navolging bij andere bedrijven in Nederland.

Johnny Buiting plaatst zonnepanelen.

Frans Angenent

23

Wisselingen van de wacht

In 2001 is er een volgende wisseling van de wacht. Frans Angenent gaat met pensioen. Jos Wolters en Frido Lammers vormen vanaf dat moment de tweekoppige directie. Jos krijgt de taken van Frans erbij op zijn bordje, maar delegeert andere taken aan medewerkers. Feitelijk verandert er niet heel veel. Daarbij is Frans wel gestopt, maar maakt hij als pensionaris gewoon enkele projecten af. Ondertussen blijft Pola groeien. Daarom wordt in 2005 het pand aan het Hengelder uitgebreid met nieuwbouw. De architect die hiervoor wordt ingeschakeld, adviseert het pand twee keer zo groot te maken, ook al is de ruimte nog niet direct nodig. De directie vraagt zich hardop af of ze dit wel moeten doen, maar het gebeurt uiteindelijk wel. In de loop van de jaren groeit Pola volledig in het nieuwe gedeelte.

Ondertussen blijft Pola groeien. Daarom wordt in 2005 het pand aan het Hengelder uitgebreid met nieuwbouw.

2005 is niet alleen het jaar van de verhuizing. Ook overlijdt Fien Lammers, binnen de familie liefkozend de 'stille motor van Pola' genoemd. Fien was vooral de eerste jaren het cement binnen het familiebedrijf met haar koffie en gebakken eitjes. Er zijn nog meer moeilijke momenten na de eeuwwisseling. Een brand in de werkplaats in 2012 wordt door langsfietsende jongens ontdekt. De brandweer is er snel en het ergste scenario, dat het overslaat op omliggende panden, wordt voorkomen. Frido Lammers duwt zelfs een politieagent een waterslang in de hand. De vlammen

Frido (links) en Edgar Lammers.

doven op tijd. Al zijn de rook- en roetdeeltjes door het hele pand gewaaid. Het duurt dagen voordat alles weer schoon is. De schade is toch nog groot. Pola telt inmiddels bijna zeventig medewerkers. In verband met de pensioengerechtigde leeftijd neemt Edgar Lammers in 2009 de directietaken van Jos Wolters over. Maar Jos kan Pola niet helemaal verlaten en springt af en toe bij. Tot hij in 2012 helemaal stopt. Theo Lammers groeit binnen het bedrijf uit tot senior projectleider Elektrotechniek [2014].

24

Oprichter Willy Lammers komt te overlijden

2015 is een bijzonder jaar. De derde economische crisis in de geschiedenis van Pola is voorbij. Iedereen kijkt weer optimistisch naar de toekomst. Reden genoeg om het 50-jarig bestaan samen te vieren. Maar dan krijgt de familie een klap te verwerken. Tien jaar na het overlijden van zijn echtgenote Fien komt oprichter Willy Lammers te overlijden. Zijn slechte gezondheid wordt hem uiteindelijk fataal. Het hart kan het derde infarct niet meer aan. De familie rouwt, maar grijpt het moment ook aan om samen rond de tafel te gaan en de toekomst van het bedrijf kritisch tegen het licht te houden. Vragen die worden besproken: Hoe zien we onze toekomst? Gaan we snoeien om te bloeien of zaaien om later te kunnen oogsten? Er volgen goede gesprekken, waarna de familie kiest voor het laatste: zaaien om later te kunnen oogsten.

Terwijl veel bedrijven het in deze jaren moeilijk hebben, besluit Pola nieuwe mensen aan te nemen. Met als resultaat een snelle groei, tegen de economische recessie in. Pola profileert zich ook steeds nadrukkelijker als totaalinstallateur. De verschillende disciplines worden ondergebracht in diverse afdelingen.

25 Rangorde in de bouw verandert

Gerard Bolwerk

Ook bij Pola merken ze dat de rangorde in de bouwkolom snel verandert. Jarelang is de installateur de onderaannemer, die in opdracht van het bouwbedrijf volgzzaam de opdrachten uitvoert. Die alleen aangeeft waar de stopcontacten en verwarming moeten komen te hangen. In de loop van de jaren groeit het belang van installaties en komt de installateur steeds hoger in de bouwkolom terecht. Gebouwen worden steeds nadrukkelijker om de installatie heen gebouwd. Pola neemt daarom vaker de leiding door in een bouwteam de complete installatie te engineeren. Het werk wordt namelijk ingewikkelder en specialistischer. Van zonnepanelen, warmtepompen tot gebouwautomatisering en beveiliging. Daarbij is specialisatie noodzakelijk. Als individuele monteur kun je niet alles oppakken. De ontwikkeling van simpele gasketels naar geavanceerde warmtepompen heeft grote gevolgen

voor de kennis van het personeel. De technieken ontwikkelen zich snel. Medewerkers krijgen de gelegenheid zich bij te laten scholen op het gebied van wetgeving, verantwoordelijkheid, verzekeringen, NEN-keuringen en de Gasketelwet. Dat moet ook in een wereld die er elke dag anders uitziet. De kreet 'een leven lang leren' is zeker op de installatiebranche van toepassing. Bij Pola vinden ze dat niet erg. Edgar Lammers: "Van die ontwikkelingen krijgen we nieuwe energie! Er blijven altijd uitdagingen in onze branche."

Gebouwen worden steeds nadrukkelijker om de installatie heen gebouwd.

Om nieuwe medewerkers te binden, wordt er met veel verschillende opleidingen samengewerkt en zijn zij-instromers meer dan welkom. Oftewel mensen die uit een ander vak komen en voor de techniek kiezen. Bij Pola draait het in eerste instantie namelijk niet om de kwalificaties waarmee je binnenkomt, want die zijn aan te leren. Maar je moet vooral enthousiast zijn en binnen het team passen. Een stukje plezier in je werk hoort daarbij. Voldoet een nieuwe medewerker aan die voorwaarden, dan word je opgenomen in het team en komen de volgende stappen vanzelf.

Glenn Doornenbal

26

Diverse overnames

In de jaren tachtig nam Pola het bedrijf Hakvoort in 's-Heerenberg over. Het blijft niet bij deze enige overname. In de loop van de jaren worden ook Bodife, Fidamco, De Ruiters Installatie, Peters St. Janshof en Loodgietersbedrijf Hulkenberg in de armen gesloten. De een vanuit een faillissement, de ander omdat 'de situatie zich voordoet'. Op die manier wordt er nieuw werk binnengehaald, maar vooral ook vakkundige medewerkers. Door de overnames komt Pola steeds nadrukkelijker in de woningbouw terecht.

27

Werken aan binding met personeel

Bij Pola werken anno 2025 ongeveer 160 mensen. Het binden van personeel is belangrijk in een tijd waarin de krapte op de arbeidsmarkt groot is. Het gebakken eitje van 'tante Fien' Lammers was de eerste jaren misschien voldoende, net als de jaarlijkse 'sterrit' voor het management die werd georganiseerd met collegabedrijven Bodife en JAZO Zevenaar. Maar daar kom je er tegenwoordig niet meer mee. Er wordt op diverse momenten in het jaar gewerkt aan binding. Jubilarissen worden niet vergeten, de jaarlijkse personeelsfeesten zijn hoogtepunten, net als de bouwvak- en kerstviering. Pola is een familiebedrijf en ademt dat gevoel in alle geledingen. Er worden door het jaar

heen diverse activiteiten georganiseerd, maar de medewerkers krijgen zelf ook de ruimte om naast het werk iets te organiseren. Er wordt gezamenlijk gevist, gefietst en motortoerritten georganiseerd. De mensen bij Pola zijn een team.

Het familiegevoel komt ook tot uiting in de platte organisatie, waarbij overal de deuren openstaan. Tussen directie en personeel is er geen afstand. Pola ademt het familiegevoel in alle geledingen. De mensen wordt perspectief geboden. “Je kunt bij ons van niets naar iets doorgroeien”, zegt de huidige directeur Edgar Lammers daarover. “We

Pola duurzaam bedrijf

Pola is een duurzaam bedrijf. De panden zijn enkele jaren geleden volledig verbouwd. Beide panden zijn nu voorzien van twee verschillende typen warmtepompen: VRV/VRF en chiller (all electric). Tevens liggen er zonnepanelen op het dak en bestaat het wagenpark onder andere uit ruim vijftien elektrisch rijdende auto's.

hebben daar veel voorbeelden van. Dat iemand als hulpmonteur verwarming doorgroeit naar die van servicemonteur.”

Het familiegevoel komt ook tot uiting in de platte organisatie, waarbij overal de deuren openstaan.

Een eigenschap die de kinderen van hun vader hebben meegekregen, is de gemoedelijke manier waarop ze met de medewerkers omgaan. Ze weten hoe het familiebedrijf werkt. Niet voor niks blijven veel medewerkers graag werken voor Pola. Jaarlijks worden er meerdere jubilarissen in het zonnetje gezet. Medewerkers met meer dan veertig of zelfs vijftig dienstjaren zijn geen uitzondering meer. De directie bezoekt de medewerkers regelmatig op de bouw. Ze willen weten wat er speelt, waar ze iets kunnen betekenen. Ze laten zich zien.

28

Doorontwikkelen in de installatiewereld

Pola werkt tegenwoordig voor een mix aan opdrachtgevers. In het klantcontact draait alles om vertrouwen. Bijna zeventig procent van de werkzaamheden bestaat uit projecten in de utiliteit. De resterende dertig procent komt voor rekening van de servicedesk, bijvoorbeeld installatiewerk en onderhoud bij particulieren. De verhouding kan jaarlijks verschillen, bijvoorbeeld wanneer er een hype is zoals de laatste jaren het installeren van zonnepanelen.

De komende jaren wil Pola zich doorontwikkelen in de installatiewereld door te blijven investeren. Nieuwe ontwikkelingen worden met open armen ontvangen. Bijvoorbeeld op het gebied van digitalisering en automatisering. Binnen het bedrijf zijn er op dat gebied al meerdere slagen gemaakt.

Alwin Peters

Er zijn nieuwe tekenprogramma's geïnstalleerd die met Revit-software werken. Daarmee kun je bijvoorbeeld met een 3D-bril heel gedetailleerd kijken naar een project. Op deze manier vergroot je de kwaliteit van het werk.

Op de werkvloer zijn steeds meer werkzaamheden gedigitaliseerd. Zo werkt een groot deel van de monteurs met de iPad in de hand. De analoge werkbriefjes zijn grotendeels verdwenen en wan-

Nieuwe afdelingen

Pola Installatietechniek heeft het bedrijf opnieuw georganiseerd. Tegenwoordig kent het bedrijf drie afdelingen: Pola Particulieren, Pola Projecten, Pola Service en Onderhoud.

Onder Pola Particulieren vallen activiteiten voor particulieren op het gebied van duurzaamheid, koeling en schone lucht en de activiteiten afkomstig uit bedrijven die zijn overgenomen. Onder Pola Projecten vallen engineering, acquisitie, voorbereiding en projecten. Onder Service en Onderhoud vallen zowel zakelijke als particuliere activiteiten voor bijvoorbeeld scholen, utiliteitsprojecten en onderhoud. Daarnaast wordt de organisatie op dit moment tegen de loep gehouden. Er wordt hardop gedacht aan een vierde afdeling 'Zwakstroom', met daaronder camerabeveiliging, ontruimingsinstallaties, alarminstallaties en meet- en regeltechniek. Allemaal specialistische werkzaamheden.

neer onderdelen worden gebruikt, dan constateert het systeem automatisch dat ze weer moeten worden aangevuld.

Edgar Lammers: "Heel geleidelijk nemen we iedereen in deze ontwikkelingen mee. Klanten krijgen bijvoorbeeld al digitale offertes. Maar we beseffen ook dat enkele oude medewerkers hier wat meer moeite mee hebben. Bijvoorbeeld de wat oudere cv-monteurs. Die mogen hun werkbriefje of calculatie nog gewoon op papier inleveren. Of ze worden geholpen door een jongere collega.

Daar doen we niet moeilijk over. Voor iedereen is er plek bij Pola."

Op het gebied van prefab worden er bij Pola grote slagen gemaakt. Waarom altijd op de koude bouwplaats kabels trekken, wanneer er in de werkplaats veel kan worden voorbereid? Met deze zogenaamde halffabricaten kunnen de prefab-onderdelen vervolgens plug and play op de locatie worden geplaatst. Het levert ook een betere kwaliteit op.

Harm-Jan Klein Gunnewiek

Tijmen Berings

29

Meebewegen met de markt

Pola sluit de ogen niet voor de toekomst, waarin nieuwe technieken geen grenzen lijken te kennen. Pola beweegt mee met de markt. Opslagssystemen en netcongestie zijn actuele onderwerpen die aandacht vragen. Netcongestie – oftewel het overvolle elektriciteitsnetwerk – speelt vooral in de nieuwbouw en bestaande bouw. Netbeheerders hebben wachtlijsten voordat er een nieuwe aansluiting wordt vrijgegeven. Hierdoor komen nieuwbouwprojecten stil te liggen. Dat betekent dat er nu al wordt getest en gewerkt met batterijopslag. Ook Pola onderzoekt de mogelijkheden om klanten toch te kunnen helpen. Bijvoorbeeld met technische innovaties. Zo kan het stroomverbruik in gebouwen met meet- en regeltechniek worden aangestuurd, zodat er nergens op de dag

overbelasting ontstaat. Daarbij kan het energieverbruik ook gestuurd worden met laadpalen, accu's en aanpassingen voor elektrische auto's. Er liggen op dit vlak de komende jaren volop uitdagingen voor de vakspecialisten van Pola.

Leuk is dat bij veel nieuwe uitdagingen ook nieuwe familieleden betrokken worden.

De snelle ontwikkeling van de techniek vergt continue bijscholing. Daar wordt bij Pola ondanks alle drukte voldoende tijd voor ingeruimd. De 'Wall of Fame' in de hal van het kantoor hangt vol met certificaten en erkenningen. Daarbij is de regelgeving

Meerdere generaties
Lammers.

strenger geworden, waardoor er meer eisen aan projecten worden verbonden. Bij Pola blijft iedereen zich bijscholen.

Leuk is dat bij veel nieuwe uitdagingen nieuwe familieleden betrokken worden. In de loop van de jaren wordt het familiebedrijf ook ontdekt door de derde generatie Lammers. Joyce en Dennis Lammers zijn kinderen van Frido. Joyce werkt op de afdeling HR en Dennis op de central service. Hij is verantwoordelijk voor het automatiseringsproces, nieuwe ontwikkelingen en de digitalisering van Pola. Stan Lammers, de zoon van Edgar, weet nog niet waar zijn toekomst ligt, maar werkt voorals-

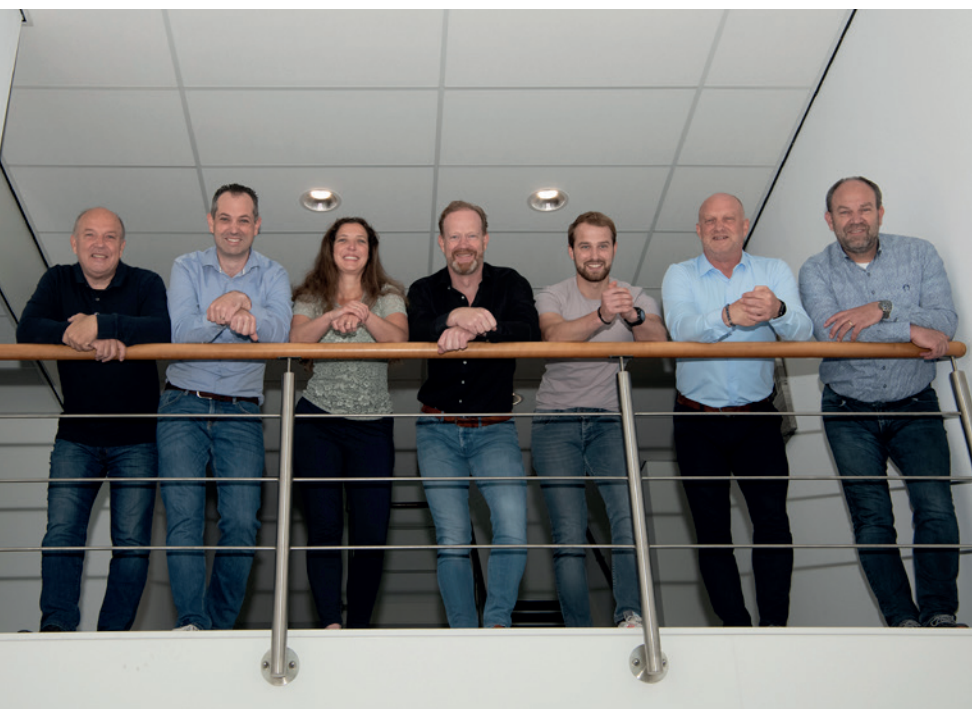
nog bij Pola. Hij richt zich op de particuliere afdeling en de bijbehorende serviceafspraken. De kans dat er de komende jaren meer familieleden aansluiten is groot. Pola blijft een familiebedrijf.

Edgar Lammers: "Wij hebben ooit alle aandelen van onze vader gekregen. Wij zijn inmiddels begonnen met het onderzoek hoe en in welke vorm wij het in de toekomst op de derde generatie kunnen overdragen."

Of de familieleden elkaar op de werkvloer nooit moe zijn? Edgar Lammers: "Haha, nee hoor. Misschien komt dat door onze opvoeding. Die opvoeding betekent elkaar wat gunnen, maar ook discussies op inhoud voeren. Dat doen we dan altijd aan tafel waar iedereen bij is. Dat gaat vanzelf en heel soepel." Frido: "Wij bevoordelen elkaar ook niet. Iedereen is gelijk. Daarbij voelt iedereen binnen Pola een beetje als familie."

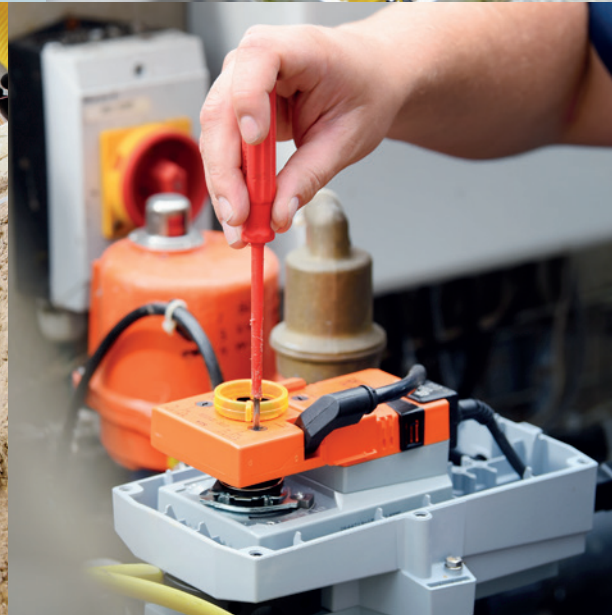
Wat de toekomst Pola brengt? Edgar en Frido: "Wij zoeken vooral uitdagende projecten. We gaan mee met de tijd. We kijken heel bewust wat we wel of niet oppakken. Woningbouw van tien of twintig woningen doen we liever niet meer. We richten ons op moeilijke, speciale projecten waar de klant om vraagt. Dat vinden we leuk en interessant omdat de familie Lammers geïnteresseerd is in techniek en graag nieuwe dingen wil ontdekken. Grenzen verleggen. Daardoor komen wij weer in nieuwe markten terecht. Wij vervelen ons voorlopig niet..."

Vanaf links Frido Lammers, Dennis Lammers, Joyce Lammers, Edgar Lammers, Stan Lammers, Theo Lammers, Wilbert Lammers. Of de familieleden elkaar op de werkvloer nooit moe zijn? Edgar Lammers: "Haha, nee hoor. Misschien komt dat door onze opvoeding."

Dennis Lammers (links)
en Marco Velsink bij de slimme
batterij op het terrein van Pola.

Pola-veteranen komen nog steeds bij elkaar

'Ik heb zelfs boodschappen gedaan voor de klant'

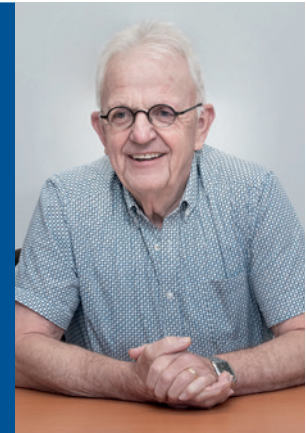
Vanaf links Jos Walters, Geert Meijer, Jan Rutten, Rients Velsink, Paul Wieggers, Paul Bus, Hennie Schrijvers, Harrie Nass, Jan Putman, Benny Gerritzen, Willy Scholten, Anton Hansen, Willy Boxstart.

Ze spreken nog steeds af. Een groep veteranen van Pola komt twee keer per jaar bij elkaar voor een borrel en om oude verhalen uit te wisselen. Dit keer nodigen we de oude garde uit om een bijdrage te leveren aan het boek over zestig jaar Pola. De anekdotes en sterke verhalen vliegen over de tafel. De mannen die wij ontmoeten, hebben één gemeenschappelijke deler: ze zijn allemaal met pensioen. We duiken de geschiedenis in met Anton Hansen, Harrie Nass, Teun Keurntjes, Jan Rutten, Paul Bus, Theo Leenders, Paul Wieggers en Willy Boxstart.

Anton Hansen trapt af. Hij was in 1966 een van de eerste medewerkers bij Pola. Hij leerde Willy Lamers kennen als een gedreven directeur. Anton:

"Ik was zo kwaad dat ik mijn ontslag indiende"

**Anton Hansen,
Beek
1966-2009**

"Ik heb 45 jaar gewerkt bij Pola. Ik werkte eerst bij Machinefabriek Bongers in Doetinchem, maar daar had ik het niet meer naar mijn zin. Daar leerde ik niets. In Beek kwam ik bij de patatkraam Frans Angenent tegen, die al bij Pola werkte. 'Waarom kom je niet bij ons', vroeg Frans. Zo gezegd, zo gedaan. Ik solliciteerde in 1966 als verwarmingsmonteur en was bij de opening van het nieuwe pand aan de Handelsdwarsstraat aanwezig. Het was de tijd dat Pola maar één bedrijfsauto had. Een Citroënbusje. Ik werd 's morgens thuis opgehaald door Frans en vanuit de zaak werden we vervolgens naar de klus gebracht."

"Willy was heel aardig, maar ook koppig. Hij kon er niet tegen als we een minuut te laat begonnen met het werk. 'Opschieten', klonk het dan. Om de kleinste dingen kon hij boos worden. Ik heb wel eens ruzie met hem gehad toen ik in Didam radiatoren had opgehangen. Bleken die mensen niet

*“Ik heb
mooie tijden
beleefd
bij Pola”*

**Harrie Nass,
Zevenaar
1983-2013**

“Ik werkte bij Jacobs in Didam. Dat bedrijf had het op een bepaald moment steeds moeilijker. Eén voor één werden de medewerkers ontslagen. Willy Lammers had me al een paar keer gevraagd om bij Pola te komen werken. Dat heb ik toen gedaan. Ik begon als loodgieter. Een leerzame tijd. We werden vaak gewoon voor de leeuwen gegooid. Bijvoorbeeld in Hoog-Keppel waar we aan de slag gingen in hotel De Gouden Leeuw. Veel zinkwerk en koperen daken. Ik heb mooie tijden beleefd bij Pola.”

te willen betalen. Willy Lammers schold me op de zaak helemaal stijf, waar iedereen bij stond. “Jij hebt de radiatoren op de kop gehangen”, kreeg ik te horen. Ik was zo kwaad dat ik meteen mijn ontslag indiende. Ik heb zelfs nog een deuk in mijn auto gereden toen ik wegreed. Wat bleek later: de radiatoren hadden nieuwe, verchroomde aftappers, waardoor het leek dat ze op de kop hingen. Dat was dus helemaal niet het geval. Ik wist dat al lang. De volgende dag kwam Willy Lammers mij excuses aanbieden en kreeg ik zelfs loonsverhoging. Mooi toch, haha.”

De gouden ploeg

Anton werkte jarenlang samen met Ton Wiegerinck. “Ton noemde ons de gouden ploeg”, kijkt hij nu lachend terug. “Zijn vrouw had ook mutsen voor ons gebreid. Harrie Nass: “Wij moesten

ooit op basisschool De Overlaat in Tolkamer aan de slag. Chef-monteur Hans Vis kwam daar werk opleveren voor de verwarming. Hij wilde onder de vloer kijken en vroeg me waar de klep was van de kruipruimte. Bij de voordeur wees ik hem. Toen kroop hij al kreunend en kruipend onder de hele school door om op de juiste plek te komen. Terwijl ik aan de andere kant vlak bij een ander luik stond. Je had ‘m moeten horen vloeken toen hij daarachter kwam, haha.”

Boertje in buitengebied

Servicemonteur Paul Bus uit Wehl herinnert zich nog het ‘boertje in het buitengebied’ van Elten. “Ik was er één dag aan het werk en toen wilde hij me al het huis uitschoppen. Hij vertrouwde ons niet en duwde mij tegen de muur. Hij zat heel erg op de centen en dacht dat wij hem belazerden. Hij dacht dat we goedkope rotzooi gebruikten. Dat was natuurlijk niet zo, maar wij konden de spullen inpakken en vertrekken. Edgar Lammers is diezelfde middag nog teruggegaan en vervolgens mochten we ons werk afmaken.”

Computersysteem

Willy Boxstart was amper werkzaam op de administratie van Pola of de computer deed zijn intrede. Dat gebeurde op voorspraak van directeur Frans Angenent die graag vernieuwing zag. “Enkele maanden na mijn aantreden hebben we een computersysteem gekocht. De harde schijf kon 10 MB opslaan. Daar zou je nu drie foto’s op kunnen zetten, haha. Niet veel later kochten we een nieuwe computer met een geheugen van 20 MB. Een verdubbeling! Ondertussen bleven we gewoon met onze handmatige doorschrijfadministratie

werken. Om te controleren of de computer het wel goed deed. Het klopte aan het eind van het jaar precies. We kwamen gelukkig op de cent nauwkeurig uit.”

Ontspanning

Bij Pola werd er altijd hard gewerkt, maar er was ook voldoende tijd voor ontspanning, herinneren de veteranen zich. Bijvoorbeeld wanneer het hoogste punt op de bouw werd bereikt. Dan vloei- de het bier rijkelijk. Teun Keurntjes uit Didam her- innert zich nog de Babberichse kermis. “Samen met Tonny Gerritsen waren we aan het werk bij een familie aan het Kloosterpad in Babberich. In de pauze zijn we even naar de kermis gelopen. Even kijken noemden we het. Maar we waren vooral flink aan het ‘preuven’. ’s Middags zijn we bij onze klant naar bed gegaan om onze roes uit te slapen. Vervolgens terug naar huis en ’s avonds weer terug naar de Babberichse kermis, haha.” Chef-monteur Hans Vis werd regelmatig voor de gek gehouden, vertelt Jan Rutten: “In een café ging hij in op een weddenschap met zijn collega’s.

“We waren een beetje onze eigen baas”

Jan Rutten, Duiven 1976–2011

“Ik werkte in Duitsland en mijn vrouw wilde dat ik wat dichterbij huis zou werken. Ik zag een advertentie in de krant, waarin Pola vroeg om een verwarmingsmonteur. Hier werkten destijds een man of tien. We mochten vaak grote klussen oppakken. Het was hard werken. We werden op de bouwplaats gedropt met materiaal en een tekening en dan konden we het zelf uitzoeken. We waren een beetje onze eigen baas. We kregen veel vertrouwen. Dat vond ik wel mooi.”

“Overal waar storingen waren, kwam ik die oplossen”

Paul Bus, Wehl 1984–2022

“Ik ben hier als elektricien begonnen. Ik had hier en daar al gewerkt toen er een vacature stond in De Gelderlander. Pola zocht een vervanger voor een elektricien, die daar vertrok. Ik kende directeur Willy Lammers al van een periode dat ik bij Derksen Installatietechniek werkte. Daar deed ik echt alles. In die tijd maakte ik twee waterputten voor hem in weilanden, waar hij paardjes voor zijn dochter had staan. Ik vertelde hem dat ik in de bouw wilde werken en kwam zo bij Pola terecht. Hier kon ik servicemonteur worden. Als Pola ’s avonds de deur op slot deed, begon mijn werk vaak. Overal waar storingen waren, kwam ik die oplossen.”

Hij zou een beschuitrol niet in drie keer volledig in elkaar kunnen slaan. Stoere Hans werd boos en ging de uitdaging aan. Hij sloeg de beschuitrol zelfs in één keer zo plat als een dubbeltje... Maar wij wonnen dus de weddenschap, want het waren geen drie klappen, haha. Je had ’m moeten zien kijken.” Anton Hansen: “Hans Vis kon nogal wild doen. Hij zwaaide ook altijd met zijn armen. Tijdens een polonaise in een kroeg zwaaide hij op die manier dwars door een jukebox heen.”

Zeiknat

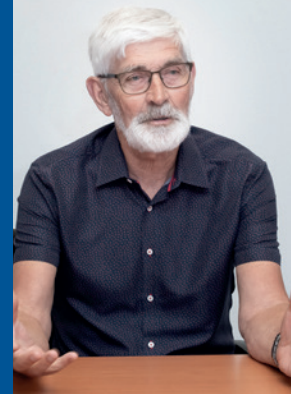
Bij een groot bedrijf in kantoormeubelen moesten de mannen van Pola een installatie plaatsen op een plek waar ook beton werd gestort. Harrie Nass weet het nog als de dag van gisteren: “Iemand was

aan het sproeien over het natte beton en weer iemand anders harkte het beton aan. Ik moest de isolatiedoos in de gaten houden. Die lag bij de waterleiding. Ik drukte de waterleiding echter steeds dicht. Die man die aan het sproeien was, werd er gek van en liep steeds naar de sproeier toe. Inderdaad, dan liet ik de slang weer los en werd hij zeiknat. Dat heb ik een paar keer kunnen herhalen voordat hij erachter kwam hoe het precies zat. Wat hebben we gelachen.”

Zuinige baas

Willy Lammers was volgens de mannen een zuinige baas. Hij draaide alle ‘gulden’ een paar keer om voordat hij ze uitgaf. Dat betekende dat de gereedschappen in de werkplaats en bussen soms wat gedateerd waren. Of er waren er gewoon te weinig. Anton Hansen: “Een klopboormachine kenden we in het begin niet. Ik had privé eerder een klopboormachine dan Pola in de bus. Wij moesten met een moker en beitel alles maken. Ik noemde het altijd aardappelen schillen met de botte bijl. Daarnaast hadden we een tekort aan alle gereedschappen. Willy vond het te duur om die voor iedereen aan te schaffen. Daar moesten we samen mee doen. We hebben de directie echt moeten overtuigen dat een waterpomptang of later een boormachine op accu toch echt sneller werkte. En je zo dus geld kon verdienen. Pas als hij daarvoor het bewijs zag, was er meer mogelijk. We hebben daarover veel gemopperd, maar later op de avond dronken we gezellig weer een biertje met elkaar.”

“We controleerden of de computer het wel goed deed”

**Willy Boxstart,
Babberich
1983-2004**

“Er was steeds minder werk op de administratie bij mijn vorige werkgever, Aannemingsbedrijf Peters in Babberich. Daar heb ik totaal vijftien jaar gewerkt. Na een goed gesprek kwam ik erachter dat het beter was te vertrekken. Ik solliciteerde bij verschillende bedrijven. Ook bij Pola. Daar vertrok Harry Hansen op dat moment. Mijn oude werkgever Henk Peters vertelde positieve verhalen over mij en op zijn voorspraak mocht ik bij Pola aan de slag. Bij Peters had ik gewerkt met een doorschrijfsysteem. Dan komen er op een grote plaat vellen te liggen met carbon. Dat heb ik bij Pola ook tijdelijk gedaan. Met dat systeem deed je de hele boekhouding. Harry Hansen heeft me ingewerkt.”

Pola neemt diverse bedrijven over

‘We hebben ons altijd welkom gevoeld bij Pola’

Vanaf links Frank Wittenhorst, Jürgen Hülkenberg en Geert Meijer.

Ze waren ooit allemaal eigenaar van hun eigen bedrijf. Om verschillende redenen besloten deze Liemerse ondernemers verder te gaan onder de vlag van Pola. Geen van hen heeft er spijt van. “Wij hebben ons altijd welkom gevoeld bij Pola”, bevestigt Toon de Ruiter, die tot 2007 eigenaar was van De Ruiter Elektrotechniek in Zevenaar.

In de vergaderzaal bij Pola verzamelen zich naast Toon de Ruiter ook Frank Wittenhorst, Geert Meijer en Jürgen Hülkenberg. Frank was eigenaar van Fidamco in Zevenaar, Geert stond aan het roer bij ETB Peters St. Janshof in Didam en Jürgen runde zijn gelijknamige loodgieters- en dakdekkersbedrijf in Zevenaar. Uiteindelijk deden ze allemaal afstand van hun bedrijf en verhuisden ze zelf ook mee naar Pola.

“De samenwerking betekende dat we ons werk beter konden doen.”

Familiebedrijf

De verhalen van de vier ondernemers overlappen elkaar op verschillende momenten. Bijvoorbeeld waar het gaat om het stukje gemoedelijkheid waarmee ze te maken kregen. Geert Meijer: “We zijn hier in een familiebedrijf terechtgekomen en dat merk je in alle geledingen. Ik vind het sowieso knap dat het zo makkelijk loopt met zoveel familieleden in één bedrijf. Er heerst echt rust.” De andere mannen knikken bevestigend. Frank Wittenhorst: “Pola is een bedrijf dat extreem snel is gegroeid. Dat betekent dat je de manier van organiseren ook moet aanpassen. Soms meer delegeren en zaken los durven laten. Dat doen ze goed.” Jürgen Hülkenberg: “Het menselijk aspect is hier overal aanwezig. Je hoeft je niet extra te bewijzen. Je hebt vertrouwen in elkaar.”

Vier verhalen van ondernemers over de overname, samenwerking en het vervolg.

Fidamco

Frank Wittenhorst werkt tegenwoordig als afdelingshoofd service bij Pola. Hij was tot 2012 mede-eigenaar van Fidamco in Zevenaar, een bedrijf gespecialiseerd in brandbeveiliging en rookwarmteafvoersystemen. In 2012 sloot Fidamco een samenwerkingsovereenkomst met Pola. Frank: “Ik heb Fidamco in 2010 opgericht samen met een compagnon. Wij waren de enige medewerkers op de loonlijst. Goederen en arbeidskrachten werden

per opdracht los ingekocht. Onze diensten waren voor aannemers en installatiebedrijven nog vrij onbekend en heel specialistisch. Daarom deden ze graag zaken met ons. Wij kwamen altijd aan het eind van een bouwproject in beeld. We moesten wel vaak aan de slag in België of Noord-Duitsland. Dan werd je gebeld op woensdag of je op maandag met zes personen de brandbeveiligingsinstallatie en rookafvoersystemen kon gaan maken. Er lag vaak flinke druk op. Dat was ook de reden om op zoek te gaan naar een partner om mee samen te werken. De kans dat we kapot zouden groeien, was in die tijd groot. Ik kende de jongens van Pola redelijk goed. Ze hadden medewerker Ben Bloksma al in dienst genomen van het failliete bedrijf Bovema, dat eveneens actief was in rookwarmteafvoersystemen. Ben begon onder de Pola-vlag de dochter Zeven-Air. We zijn met elkaar in gesprek gegaan en het klikte. Het leidde tot een overeenkomst. De aandelen van mijn toenmalige zakenpartner zijn overgenomen door Pola. Hij vertrok en ik ben samen met Pola verder

*Toon en Riny de Ruiter:
"Spannend om in een
nieuwe omgeving aan
de slag te gaan."*

ETB Peters St. Janshof gaat na faillissement over naar Pola.

gegaan. Ook onder de naam Fidamco. De samenwerking betekende dat we ons werk beter konden doen dankzij de grotere financiële daadkracht van Pola en het feit dat mankracht sneller beschikbaar was." In 2014 veranderde er wel het een en ander rond de persoon van Frank Wittenhorst. Frank: "Pola had met schoolgebouw Landeweer van het Liemers College in Zevenaar een grote opdracht binnengehaald. De projectleider raakte door ziekte uit de roulatie. Toen werd mij gevraagd of ik deze rol wilde overnemen. Een dubbele functie. Ik heb het gedaan en dat beviel goed. Eigenlijk ben ik nu nog steeds in die rol actief binnen Pola. De rol van projectleider is zelfs wat groter geworden. Dat komt ook omdat er minder vraag is naar rookwarmteafvoersystemen. Voor mij reden om mijn aandelen van Fidamco in 2016 over te dragen aan Pola. Daarmee verdween de naam Fidamco. Pola Duurzaam werd de nieuwe naam."

ETB Peters St. Janshof

De verhuizing van het elektrotechnisch installatiebedrijf ETB Peters St. Janshof in Didam naar Pola was niet geheel vrijwillig, geeft de toenmalige directeur Geert Meijer toe. "Wij gingen in 2014 na 58 jaar failliet", zo kijkt hij terug op een bewogen periode. "Pola nam ons uit het faillisse-

ment over. We hadden niet veel te kiezen. Door de bankencrisis ging het slecht. Bij ons werkten 25 mensen.” Geert Meijer had derhalve geen stem in de overname, maar kwam wel in gesprek met de familie Lammers. “Tijdens de eerste kennismaking hoorde ik dat iedere medewerker mee mocht naar Pola. Dat is ook gebeurd op een paar medewerkers na, die al iets anders hadden gevonden. Ik was vooral blij dat ze allemaal weer aan de slag konden.” Hoewel Pola de nieuwe eigenaar werd, mocht ETB Peters St. Janshof verder werken onder haar eigen naam, ondergebracht in een aparte werkmaatschappij. Ook Geert Meijer mocht verder. “Tot de dag van vandaag bestaat de oude naam formeel nog voor oude en bestaande klanten, alleen verrichten we steeds meer werkzaamheden vanuit de naam Pola. Logisch ook. Heel geleidelijk verdwijnt de oude naam.”

“Tot de dag van vandaag bestaat de oude naam formeel nog.”

Geert Meijer vond bij Pola snel zijn draai. “Feitelijk werkten we gewoon door. Alleen had ik geen eindverantwoordelijkheid meer. Eén keer per week kwam er iemand van Pola kijken, maar verder veranderde er niet eens zoveel. Uiteindelijk ben ik in 2019 met pensioen gegaan. Ik ben inmiddels de zeventig gepasseerd. Toch miste ik het werk enorm. Op kantoor help ik nu nog steeds enkele dagen per week mee op de afdeling KSW (particulieren).” De overgang van Peters naar Pola verliep relatief soepel, herinnert Geert zich. “Natuurlijk moet je wennen aan andere gewoonten. Als wij bij ons rechtsom gingen, gingen ze hier

linksom. Maar op beide manieren kom je waar je moet zijn. Ik kon me vrij makkelijk schikken in de nieuwe rol. Het werk was ook niet zoveel anders natuurlijk.”

De Ruiter Elektrotechniek

We schrijven 2007. Het gerucht ging rond dat De Ruiter Elektrotechniek verkocht was. Dat hoorde ook Frido Lammers, die eigenaar Toon de Ruiter vroeg of het verhaal klopte. “Nee hoor”, zei Toon. Toen Frido daarop vroeg of het bedrijf aan de Zuiderlaan in Zevenaar wel te koop was, reageerde Toon de Ruiter zoals hij altijd reageerde: “Alles is te koop.”

Terug naar het begin. Toon en Riny de Ruiter begonnen in 1993 voor zichzelf aan de Hertog Johannstraat in Zevenaar. Het installatiebedrijf haalde met de Turmac een grote klant binnen. “In de loop van de jaren groeiden we snel”, vertelt Toon de Ruiter. “We waren actief in de woningbouw maar verrichtten ook storingsdiensten voor woningcorporaties. Op ons hoogtepunt werkten hier twaalf medewerkers en met inleners erbij, bijvoorbeeld voor de Turmac, nam dat aantal op

piekmomenten verder toe. Ik hield van mijn bedrijf. Riny en ik hebben twee kinderen. Ik noemde ons bedrijf altijd ons derde kindje.”

Er volgden verhuizingen naar de Heilige Huisjes en later naar een nieuwbouwpand aan de Zuiderlaan in Zevenaar. Toon: “Zeven dagen per week, 24 uur per dag was ik bereikbaar voor storingen. Een opvolger hadden we niet. Alles draaide om het bedrijf, waar op dat moment negen mensen werkten. Toch vond ik het op een bepaald moment wel mooi geweest. De overnamegesprekken kwamen op gang en op 1 januari 2008 werd de handtekening gezet. Wij spraken af om nog drie jaar te blijven werken. Het werden er bijna elf.”

Riny: “Het is natuurlijk spannend om in een nieuwe omgeving aan de slag te gaan. Maar we vonden snel onze draai en dat gold ook voor onze medewerkers, die allemaal meegingen. Nog steeds werken er mensen uit die tijd hier. Het eerste half jaar hielden we de naam De Ruiters Elektrotechniek, daarna werd het Pola.” Toon: “We hebben ons bij Pola altijd welkom gevoeld. Nog steeds trouwens...” Of ze nog iets missen? Riny: “Ik nam vaak werk mee naar huis om ‘s avonds aan te werken. Dat doe ik niet meer. Vooral in de winter mis ik dat.”

Hülkenberg

Loodgieters- en dakdekkersbedrijf Hülkenberg was jarenlang een begrip in de Liemers. “Mijn va-

der nam het bedrijf in 1973 over van Kruitwagen”, vertelt Jürgen Hülkenberg. “Ik heb het in 1993 overgenomen.” De familie Hülkenberg woonde jarenlang naast de familie Lammers. “We kenden elkaar goed. Als kind speelde ik vroeger met Edgar in de tuin. Toen wisten we niet dat we elkaar later weer zouden tegenkomen. Rond 2020 raakte ik in gesprek met Edgar Lammers. Hij wilde ons bedrijf er graag bij hebben. Onze werkzaamheden waren maar beperkt vertegenwoordigd binnen Pola en zo zouden ze in de loodgieters- en dakdekkerswereld nieuwe stappen kunnen zetten. Waarom ik het uiteindelijk ook daadwerkelijk heb verkocht in 2021? Ik zeg altijd dat ik tot mijn 35e de hele wereld aan kon, maar rond mijn 45e begonnen er wat haperingen op te treden en werd het gedoe waar je als ondernemer mee te maken krijgt steeds minder leuk. Op mijn 54e kreeg ik een hartinfarct, wat me ook aan het denken heeft gezet. Precies op dat moment kwam Edgar en zag ik de kans schoon om het wat rustiger aan te kunnen gaan doen.” Hülkenberg had tien medewerkers en iedereen ging mee naar Pola. “In het begin voel je je als een vreemde eend in een nieuw en groter bedrijf. We moesten anders gaan werken, veel meer digitaal, terwijl wij alles nog met papier deden. Het kostte wel wat tijd, maar uiteindelijk zijn we er blij mee.” Jürgen verhuisde zelf ook mee en is nu werkzaam op de afdeling particulieren kleinschalig werk [KSW]. “Je moet altijd even afwachten hoe het gaat lopen, maar ik vond de overgang van directeur naar werknemer niet lastig. Ik heb het hier wel naar mijn zin en ik vind het mooi hoe het gelopen is. Vijftig jaar geleden speelden we als buurjongens samen, nu komen we elkaar weer tegen in het bedrijf.”

Veel medewerkers met meer dan veertig dienstjaren

‘Ik was 15, maar mocht meteen beginnen’

*Van links naar rechts:
Eef Kuster, José Willemsen
en Ronald Tiemessen.*

Je komt het tegenwoordig eigenlijk helemaal niet zoveel meer tegen: medewerkers die veertig jaar of langer werkzaam zijn voor hetzelfde bedrijf. Maar Pola vormt een uitzondering op deze regel. Daar worden jaarlijks jubilea gevierd. Voor dit boek gaan we in gesprek met vijf medewerkers met meer dan veertig dienstjaren.

De grote vergaderkamer van Pola is gereserveerd voor Bart Verweijen, José Willemsen, Ronald Tiemessen, Eef Kuster, Frido Lammers en Martien

Steenkamp. Ze zijn op het moment van dit gesprek allemaal nog werkzaam voor het bedrijf, al komt het pensioen voor enkelen snel dichterbij. Ze hebben allemaal een gemeenschappelijke deler, zo blijkt al snel tijdens het gesprek: het kostte ze geen moeite om het zo lang vol te houden bij Pola. “Dit is een rasecht familiebedrijf en dat stralen ze in alle geledingen uit”, zegt Bart Verweijen, die in 2024 zijn gouden jubileum vierde. “En als er met iemand wat aan de hand is, dan staat Pola altijd voor je klaar”, vult José Willemsen aan. “Dan kun je altijd bij de directie aankloppen.” Ronald Tiemessen: “We mopperen allemaal wel eens, maar zelfs in slechte tijden probeert de familie Lammers je te helpen. Dat is fijn.”

“Als er met iemand wat aan de hand is, dan staat Pola altijd voor je klaar.”

De verhalen vliegen over de tafel. Over mooie projecten, maar ook over de vroegere kerstborrels. José: “Die mocht je echt niet missen. De beginjaren was het bedrijf wat kleiner en kwamen de partners van de werknemers ook altijd mee. Willy Lammers eindigde de kerstbijeenkomst altijd met een speech. Aan het eind werd hij vaak een beetje emotioneel. Maar dat kan ook zijn gekomen door de borrels. Erg leuk.”

Afscheid van Willy

Wat iedereen is bijgebleven, is de uitvaart in 2015 van stichter Willy Lammers. José: “We hebben afscheid genomen van de oude meneer Lammers op vrijdagavond. Hij lag opgebaard in het bedrijf,

Bart Verweijen begon al op zijn 15e bij Pola.

waar we de lichten van de spreekkamers hadden gedimd. Op de weg hiernaartoe stonden alle Pola-busjes op Hengelder achter elkaar geparkeerd met de lichten aan. Overal stond een medewerker achter de bus. Het kantoorpersoneel stond voor het pand om de erehaag compleet te maken. Het was muisstil toen de rouwauto voor kwam rijden. Dat heeft veel indruk op iedereen gemaakt. We dachten toen nog: dit had de 'oude meneer Lamers' zelf moeten kunnen zien..."

Zes jubilarissen

Het succes van Pola is mede te danken aan al die mensen die zich jarenlang voor Pola hebben ingezet, waaronder de zes jubilarissen, die samen ruim meer dan 250 dienstjaren hebben. We maken een rondje:

Bart Verweijen (in dienst: 1974)

Bart Verweijen uit Duiven trad in 1974 in dienst bij Pola. "Mijn broer raakte op een Didamse manege in gesprek met Willy Lammers. Die vertelde dat hij nog mensen zocht. Aan de Handelsdwarsstraat had ik een gesprek en ik mocht meteen beginnen. Ik was pas 15. Ik draaide in het magazijn een dag mee met collega Piet Versluis om gereedschappen en materialen te leren kennen. Ik had namelijk geen opleiding als verwarmingsmonteur. Daarna mocht ik meteen mee op klus. Ik leerde het vak in de praktijk. Wel volgde ik wat lascursussen. Ik heb het hier al die jaren enorm naar de zin gehad. De gemoedelijkheid was vooral de eerste jaren aanwezig. Toen was het bedrijf nog heel klein. Ook buiten het werk was het vaak lachen. Kaarten of bij het toenmalige Multiplastic met eieren gooien, haha. Ja, we maakten veel schik. Ik heb mooie klussen mogen maken. Vooral het aanleggen van de w-installaties op het Graafschap College in Doetinchem en het Witte Huis in Rotterdam zijn mij bijgebleven. De laatste jaren zit ik op kantoor. Ik heb gezondheidsproblemen gehad, maar Pola wilde me niet kwijt. Nu ben ik werkvoorbereider. Mooi dat Pola mij die kans heeft gegeven. Ik riep altijd dat ik nooit op kantoor wilde werken, maar het valt me niet tegen. Dat ligt ook aan mijn collega's die ik nu mag aansturen. Het klikt."

José Willemsen: "Je kunt altijd bij de directie aankloppen."

José Willemsen (in dienst: 1982)

Voor José Willemsen uit Zeddum begon het in 1982 met een open sollicitatie. "Ik kwam van de secretaresseopleiding af. Ik mocht meteen bij Pola aan de slag als secretaresse, receptioniste en telefoniste. Ik werkte de eerste jaren nog samen met Marian Lammers, de echtgenote van Frido Lammers. Bijzonder is dat ik tegenwoordig op de HR-afdeling samenwerk met haar dochter Joyce. De eerste jaren deed ik van alles. Offertes typen, telefoontjes beantwoorden, servicemedewerkers inschakelen, koffie zetten en rondbrengen op vaste tijden, afwassen. Geleidelijk ging ik ook facturen inboeken en tekenen. Al was dat tekenen vooral het overtrekken van leidingenwerk. Tegenwoordig houd ik me als HR-medewerker met alles bezig wat met personeel te maken heeft. Ik heb het

Eef Kuster: "Feesten en werken in het Duitse Hockenheim."

hier altijd naar de zin gehad. Ik vond het ook leuk dat mijn werkzaamheden steeds wat veranderden. Dat zorgde voor nieuwe uitdagingen. De sfeer binnen het bedrijf heb ik altijd prettig gevonden. Natuurlijk verandert de mentaliteit wanneer je als bedrijf groeit. Maar Pola is voor mij nog steeds het bedrijf waar ik iedere dag met plezier naar toe ga."

Eef Kuster (in dienst: 1977)

Eef Kuster uit Babberich gaat zijn gouden jubileum net niet halen. "Ik ben in 1977 aan de slag gegaan bij Pola en kom een paar maanden te kort. Ik was destijds 16 en had op de lts geleerd voor elektricien. Mijn vader zei dat ik maar eens moest gaan kijken bij dat bedrijf aan de Handelsdwarsstraat. Daar zochten ze volgens hem elektriciens. Ik ben er naar binnen gelopen, waar ik Frans Angenent tegen het lijf liep. Na een gesprek vertelde hij me dat ik mocht beginnen. Ik wilde dat wel als elektricien, gaf ik aan. Toen kwam Willy Lammers

Ronald Tiemessen:
"Ik heb veel mooi werk
mogen maken."

binnen. 'Nee, dat gaan we niet doen. Van elektra weten we hier niks. Ga eerst maar eens met de loodgieters van ons mee'. De hoofdmoot was toen verwarming. Ik ging met onder andere Anton Hansen in de kassenbouw aan de slag. Vooral in Groessen. Dat beviel me. Zo wilde ik al snel autogeen lasser worden, lassen met een vlam. Toen ben ik nog teruggegaan naar de lts om het vak in de avonduren te leren. Ik ben nooit meer aan de slag gegaan als elektricien. Het vak van verwarmingsmonteur is wel zwaarder door het tillen van alle materialen, maar veel leuker en uitdagender. Je moet vaak zelf oplossingen bedenken. Dat vind ik mooi. Overigens heb ik hier prachtige momenten meegemaakt. We moesten bijvoorbeeld een week in de kost in het Duitse Hockenheim om verwarming aan te leggen bij het bedrijf Class Tractoren. In die week was het daar carnaval. Toen zijn we met z'n allen naar zo'n feesttent gegaan. Ik heb die avond een leuk Duits meisje naar huis gebracht, haha."

Ronald Tiemessen (in dienst: 1978)

Ronald Tiemessen werkte eerst bij loodgietersbedrijf Hulkenberg in Zevenaar. "We waren ergens in 1978 samen met Pola aan het werk bij de toenmalige Buitenlust in Zevenaar. Wij verzorgden het loodgieterswerk, Pola de verwarming. Willy Lammers sprak me op de werkvloer aan of ik niet bij hem wilde komen werken als loodgieter. Ik werkte net pas bij Hulkenberg, dus ik zei dat ik dat niet wilde. Maar Willy Lammers kende mijn vader van het voetballen. Toen ik thuis kwam, vertelde hij dat er 's avonds iemand voor me langs zou komen. Dat was Willy Lammers. En toen was het snel rond."

*"We vielen en hadden toen
last van 'straateczeem'.
Het zag er niet uit, haha."*

Eigenlijk ben ik hier altijd als loodgieter blijven werken. De laatste jaren zit ik op kantoor vanwege gezondheidsredenen. Ik vond het in het begin wel lastig. Je bent toch het buitenwerk gewend. Maar nu heb ik mijn draai als werkvoorbereider gevonden. Waarom ik het hier zo lang heb volgehouden? Toch wel de sfeer. Ik heb ooit een keer elders gesolliciteerd. Maar eigenlijk wilde ik hier nooit weg. Ik heb veel mooi werk mogen maken. De school AIS in Arnhem was een van de hoogtepunten. Daarnaast was het hier altijd gezellig. Ik was net als Eef ook in Hockenheim toen het daar carnaval was. Geweldig. Ook zijn Anton Hansen en ik na afloop van een personeelsfeest met de sturen van onze fietsen in elkaar gekomen. We vielen en hadden toen last van 'straateczeem'. Het zag er niet uit, haha."

*Martien Steenkamp:
"Ik leerde het vak van
collega's."*

Martien Steenkamp (in dienst: 1978)

Martien Steenkamp uit Didam bezocht zowel de Its in Zevenaar als in Doetinchem. "De vader van mijn collega Bart Verweijen was een broer van mijn moeder. Die vertelde dat ze bij Pola nog mensen zochten. Ik had de opleiding er net opzitten. Met mijn moeder ben ik naar Willy Lammers thuis gegaan en ik mocht de maandag daarna meteen beginnen als cv-monteur. Ik ben nooit meer betrokken. Ik leerde het vak van mijn collega's. Het

waren mooie tijden. Ik genoot vooral van de grote utiliteitsbouw, waarvoor we mooie verwarmingsinstallaties maakten. Ik heb hier altijd met plezier gewerkt. Dat kwam ook wel door de leuke feesten. Daar gebeurde altijd wel wat. Ze hebben me zelfs na een personeelsfeest op de Veluwe een keer vergeten. Ik zat op het toilet toen de bus al naar huis reed, haha. Toen ben ik met de taxi naar huis gegaan. En Frans Angenent heeft mij en Bart Katgert na de bouwvakborrel een keer met de fiets naar huis gebracht. Eerst Bart afgezet en toen mij. Hij had zelf ook gedronken en kon de weg naar huis niet meer vinden."

*"Ik zou niet
zonder Pola kunnen."*

Frido Lammers (in dienst: 1976)

Frido Lammers ademt Pola! In 1976 komt Frido van school. Zijn vader neemt hem iedere vrijdag mee naar het werk om auto's te wassen. Twee jaar later treedt Frido officieel in dienst bij Pola. Hij werkt op de serviceafdeling en in het magazijn. "Daarna moest ik van mijn vader naar kantoor waar ik als broekie oudere collega's aan mocht sturen. In 1992 kwam ik in de directie, waar ik ging samenwerken met Frans Angenent en Jos Wolters. Frans was de commerciële man en Jos de technisch directeur. Ik hield me bezig met de servicedienst, het wagenpark, de gereedschappen, de after sales en wat later het personeel. Daarnaast zette ik in die tijd de meet- en regeltechniek bij Pola op. Met een krakende en piepende modem lukte het me alles op afstand aan te sturen. Ik heb altijd interesse gehad in techniek en nieuwe ontwikkelin-

Frido Lammers: "Computer van 28.000 gulden aangeschaft."

gen. Tot op de dag van vandaag wil ik er alles van weten. Ik heb destijds ook besloten om onze eerste computer aan te schaffen. Die kostte 28.000 gulden en had een opslagcapaciteit van 10 mb. Harrie Hansen ging er mee werken. Later kwam er een laptop van 18.000 gulden bij om transmissieberekeningen mee te maken. Dat ding staat nog hier. Samen met Wilbert heb ik ook een VRV-installatie ontwikkeld op gas. Erg leuk om te doen. Eigenlijk hield ik me overal mee bezig. Zo hakte ik ook de knoop door om in 2001 een nieuw pand te bouwen. We maken prachtige dingen voor klanten, dan moet je dat zelf ook uitstralen. Inmiddels werk ik al ruim 45 jaar bij Pola. Sinds 2009 voer ik de directie samen met mijn broer Edgar. Dat loopt voortreffelijk. Ik zou niet zonder Pola kunnen. Ik weet ook niet beter."

De jeugd heeft ook bij Pola de toekomst

‘Tijdens bouwvakborrel de brandslang opengezet’

Natuurlijk mag in dit boek de jonge garde binnen Pola niet ontbreken. Krijgen ze inderdaad de kansen waar ze naar op zoek zijn? Wij gaan in gesprek met vier talenten binnen het bedrijf: Guus Bus (monteur KSW), Anthony Raben (servicemedewerker), Dennis Leeftang (projectleider KSW) en Adriaan Edam (servicemonteur).

“Ik geniet hier iedere dag weer.”

De belangrijkste vraag die meteen al over tafel komt: wat maakt Pola een bedrijf waar je graag werkt? Misschien zijn dat wel de mogelijkheden die je als medewerker krijgt. Dennis: “Wanneer je bij Pola werkt, heb je een brede toekomst. Je krijgt

Guus Bus: “Iedere dag weer mooie technische installaties maken.”

Guus Bus (1990), Groessen

“Ik heb een bijzondere weg afgelegd. De eerste twaalf jaar werkte ik als fietsmonteur. En tussendoor even heel kort bij een hekwerkbedrijf. Uiteindelijk heb ik het over een andere boeg gegooid. Ik vond het werk als fietsmonteur eentonig. Ik mocht bij een buurman, die een eigen installatiebedrijf heeft, een paar dagen meelopen. Daar werd ik enthousiast van. Hij had geen plek voor mij, maar wees me op Pola. Daar had hij zelf ook met veel plezier gewerkt. ‘Probeer het daar eens.’ Bij Pola mocht ik in 2019 beginnen. Op het Graafschap College heb ik me meteen aangemeld voor de opleiding monteur werktuigkundige installaties, niveau 3. Die volg ik nu naast mijn werk als cv-monteur. Dit is een prachtig vak, heel divers met veel afwisseling in de werkzaamheden. Ik geniet er iedere dag weer van om mooie technische installaties te maken en plaatsen.”

de kans om alle kanten op te groeien.” Anthony knikt bevestigend: “Je mag op verschillende afdelingen snuffelen, om erachter te komen waar je ambitie ligt.” Adriaan: “Daarnaast mag je werkzaamheden op verschillende afdelingen verrichten. Een voorbeeld is dat ik op de afdeling service zit, maar soms ook montagewerkzaamheden voor Dennis oppak. Geen probleem. Dat maakt het werk en de afwisseling zo leuk. Ik kan ergens binnenkomen voor een opdracht, terwijl ik een ander probleem ontdek. Bijvoorbeeld een lekkage. Die los ik dan ook op. Iedereen blij.”

“De flexibiliteit is heel groot bij Pola. Iedereen helpt elkaar wanneer dat nodig is.”

Werksfeer

Vooral de prettige werksfeer bij Pola spreekt de mannen aan. Anthony: “Pola heeft iets wat weinig bedrijven hebben. Iedereen is hier gelijk. De directie staat naast het personeel en de deur staat overal open. Dat werkt erg prettig.” Dennis: “Het is toch een soort liefde voor elkaar...” Anthony: “Daar schuilt natuurlijk ook een gevaar in. Pola wil een familiebedrijf zijn en misschien is dat wel een van de sterkste punten van het bedrijf. Maar als je groeit, wordt het natuurlijk wel steeds moeilijker die familiesfeer te handhaven. Toch lukt dat nog steeds. Alles draait hier om het familiegevoel. Binnen het bedrijf ben je een beetje familie van elkaar, maar er wordt ook rekening gehouden met je thuissituatie. Wanneer er privé iets aan de hand is, krijg je alle gelegenheid daar te zijn waar je nodig bent. Bij je gezin.”

Anthony Raben (1997), Nieuw-Dijk

“Ik heb de opleiding Middenkader Engineering op het Graafschap College gevolgd. Vanuit die opleiding mocht ik twintig weken stage lopen bij Pola. Vervolgens kreeg ik een contract aangeboden, ik mocht blijven. Tegenwoordig werk ik als servicemedewerker. Ze noemen me ook wel ‘manusje van alles’. Ik ondersteun voornamelijk op het gebied van elektrotechniek. Het is de bedoeling dat ik me geleidelijk wat meer ga richten op de ‘zwakstroomkant’. Ik neem de telefoon aan, ik bezoek klanten om opnames te doen, maak offertes en bestel materialen. Veel meer dus dan een gemiddelde servicemedewerker doet. Overigens ben ik wel even ‘vreemd gegaan’. Ik heb een half jaar gewerkt als projectleider bij een bedrijf in de retailbranche. Ik was daar gedetacheerd. Door de oorlog in Oekraïne werd het werk minder en gingen alle gedetacheerden eruit. Ook ik. Ik ben weer op gesprek gegaan bij Pola en ik mocht terugkomen. Na mijn terugkeer bij Pola werkte ik eerst op de afdeling duurzaam, tegenwoordig als servicemedewerker. Dat bevalt me prima.”

Flexibiliteit

Adriaan: “De flexibiliteit is heel groot bij Pola. Iedereen helpt elkaar wanneer dat nodig is.” Het familiegevoel zie je bij Pola ook terug in de bedrijfsfeesten, waar vaak ook partners welkom zijn, of de gezellige vrijdagmiddagborrels. Adriaan: “Op de werkvloer mag je tegen elkaar mopperen, maar tijdens de borrel kunnen we goed met elkaar opschieten. De jonge en oude garde lopen door elkaar heen. En Frido brengt ons gewoon met zijn auto naar de stad als een groepje een keer de kroeg in wil. ‘Taxi Frido’, noemen we hem. Haha.” Wat is de typische bedrijfshumor binnen Pola? Weer schieten de mannen in de lach. Anthony: “Ach, kleine dingen. Een beeldscherm draaien of de laser van de computermuis afplakken. Of het beeldscherm op spiegelbeeld zetten, haha. We hebben met de

bouwvakborrel een keer de brandslang opgezet. Per ongeluk werd ook Edgar Lammers helemaal nat. We moesten ons maandagmorgen om 8 uur melden bij hem op kantoor.

“Ze komen vaak met ouderwetse weetjes op technisch gebied.”

Grapje natuurlijk. Je moet de humor hier soms ook met een korreltje zout nemen.” Dennis: “Ik heb wel eens Feyenoord-logo's als achtergrond op het beeldscherm gezet.” Grijnzend: “Van een Ajacied inderdaad.”

Dennis Leeflang (1993), Doesburg

“Ik begon bij Boerboom Installaties in Zevenaar. Daar werkte ik ongeveer zeven jaar. Via Jeroen Damen, die al bij Pola werkte, kwam ik hier terecht. Ik ben de opleiding installatietechniek en elektrotechniek gaan volgen, mbo 2 en 3. Ik begon in 2015 bij Pola als leerling-monteur. Ik heb vijf jaar op de afdeling service gewerkt en daarna ben ik projectleider KSW geworden. Het bevalt me heel goed. Het werk is afwisselend. Iedere dag ligt er weer een nieuwe uitdaging. De sfeer onder de collega's is heel goed, waar je binnen het bedrijf ook werkt. Een voorbeeld van een mooi project? In Arnhem werd jaren geleden een kantoorpand omgetoverd tot appartementen. Daar hebben we alles opnieuw opgebouwd, van loodgieters- en cv-werk tot de afvoer van rookgassen. Iedere dag waren we op deze manier ergens anders mee bezig. Mooi!”

Dennis Leeflang: “Wanneer je bij Pola werkt, heb je een brede toekomst.”

Adriaan Edam (1994), Wehl

“Toen ik op de vmbo-kaderopleiding zat, liep ik bij Pola een snuffelstage. Via IW Achterhoek Rivierenland heb ik hier jaren later gesolliciteerd. Ik mocht beginnen als assistent-monteur. Ik volgde via IW de opleiding monteur service en onderhoud werktuigkundige installaties. Later ben ik bij Pola op de afdeling service terechtgekomen. Ik begon met het helpen bij onderhoud van cv-ketels. Daar haalde ik ook mijn papieren voor. Geleidelijk groeide ik door en mocht ik het werk aan cv-ketels helemaal zelf oppakken. Ik heb vervolgens ook de opleiding service technicus gedaan. Het werk als servicemonteur past goed bij me. Ik heb acht jaar gestudeerd via Installatiewerk (IW). Ik verzorg vooral onderhoud bij bedrijven. Hoe dat in zijn werk gaat? Je overlegt met de klant waar de prioriteiten liggen. Zijn er zaken waar extra aandacht voor nodig is? Of het nu om de airco, ventilatie of cv-ketel gaat? Vervolgens ga je aan de slag. Je krijgt bij Pola veel vrijheid.”

Goed geregeld

Terug naar de ‘serieuze’ kant van alledag. Kan de jonge garde leren van hun oudere collega’s? Adriaan: “Ze komen vaak met ouderwetse weetjes op technisch gebied. Dat vind ik wel mooi. Een voorbeeld? Een collega liet me zien hoe je een gaatje in een koperen leiding simpel oplost. Je pelt dan het vd-draad helemaal af, zodat het kunststof verdwenen is. Je schuurt het vervolgens op en draait het om het gaatje heen. Daarna soldeer je het gat dicht. Dat zijn kleine dingen, waarmee je snel iets kunt repareren. Waardoor je niet de hele boel hoeft te slopen. Mooi toch!”

Projecten door de jaren heen

Pola heeft door de jaren heen prachtige projecten mogen realiseren. Niet alles is vanaf dag één goed gedocumenteerd. Dat gebeurde vroeger bijna nergens. En alle exacte jaartallen zijn ook niet meer te achterhalen. Toch zorgt deze greep uit alle projecten door de jaren heen voor een mooi tijdsbeeld.

Periode 1965 - 1990

Westermeijer

In opdracht van de familie Westermeijer ging Pola aan de slag in het beroemde 'witte huis' in Rotterdam. Het werd in 1897 gebouwd naar voorbeeld van Amerikaanse wolkenkrabbers. Het gebouw is

43 meter hoog en was destijds het hoogste kantoorgebouw van Europa. Pola verzorgde hier in de jaren tachtig de brandleidingen en w-installatie.

Hulstkampgebouw

Het Hulstkampgebouw aan de Maaskade in Rotterdam is een rijksmonument. Bij de aanval op Rotterdam in mei 1940 werd dit gebouw als een van de eerste door Duitse militairen bezet. In 1979 kwam het gebouw leeg te staan. Van 1980 tot 1995 kreeg het Hulstkampgebouw een nieuwe bestemming als Mariniersmuseum. Eén seizoen van het bekende Nederlandse televisieprogramma 'Sonja op zaterdag' – gepresenteerd door Sonja Barend – werd op deze plek opgenomen. Pola heeft in de jaren tachtig de w-installatie verzorgd in het Hulstkampgebouw. Op de foto Willy Lamers (links) in werkoverleg met de heer Jacobs van opdrachtgever Westermeijer.

De Fluke Corporation

De Fluke Corporation is een Amerikaans bedrijf gespecialiseerd in het ontwerpen en produceren van elektronische test- en meetapparatuur. Pola mocht op het kantoor in Eindhoven een 'rooftop' plaatsen, een unit waarmee je een bedrijf kunt verwarmen.

School Lupinenstraat

In Didam ging Pola aan de slag bij de Albert Schweitzer school aan de Lupinenstraat. Daar werden

leidingen en verwarmingsbuizen aangelegd. Willy Lammers (foto) kwam regelmatig een kijkje nemen.

Multiplastic

In 1948 werd in Zevenaar Multiplastic opgericht. Het bedrijf ontwikkelde zich van een pionier op het gebied van kunststofverwerking tot een internationale leverancier van technisch hoogwaardige producten met een hoge toegevoegde waarde. Inmiddels heeft het bedrijf diverse overnames en naamwijzigingen ondergaan (Dynoplast, Polimoon, Promens, Berry Promens, Osapa). Pola installeerde in de beginjaren in de nog lege bedrijfshal alle heaters. Daarnaast werd een complete w-installatie aangelegd.

Wim Bosman

Transportbedrijf Wim Bosman werd in 1963 in Netterden opgericht door Wim Bosman. In 1979 volgde een verhuizing naar een nieuwe locatie aan de Industriestraat in 's-Heerenberg. Omdat de toenmalige directeur Frans Angenent van Pola Wim Bosman goed kende van school, mocht Pola daar de w-installatie komen maken. In 2011 nam Mainfreight het bedrijf over. Tot op de dag van vandaag is Pola huisinstallateur bij Mainfreight in 's-Heerenberg.

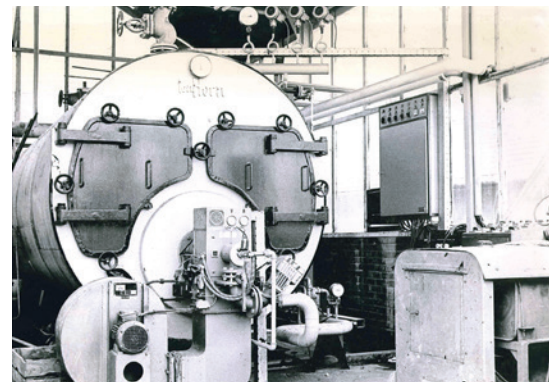

Restaurant Boszicht

Partycentrum Boszicht in Didam was een vast adres voor de touringcarbranche. Pola maakte hier de w-installatie en werkt vandaag de dag nog steeds als totaalinstallateur voor Partycentrum Boszicht.

Theet van Keulen

Pola was jarenlang specialist in de kassenbouw. Daar begon het ook mee. Bij tuinder Theet van Keulen in Groessen werd een lagedruk stoomketel geplaatst. Hierna volgden vele tuinders in de regio zijn voorbeeld. Een stoomketel wordt gebruikt om de kassen te stomen en om bacteriën in de grond te doden.

Turmac

Rond 1920 werd in Zevenaar de Turmac geopend, een tabaksfabriek die tabak importeerde uit Turkije en Macedonië. Vandaar de naam Turmac. De oude tabaksfabriek in Zevenaar werd in 2007 op de lijst van beeldbepalende naoorlogse monumenten gezet en dient vanaf 2017 als gemeentehuis van de gemeente Zevenaar. Pola legde destijds in de kantoren van de Turmac de w-installatie aan.

RK Kerk

Pola was in de eerste jaren werkzaam voor veel kerken in de regio, bijvoorbeeld om verwarming aan te leggen. Dat gebeurde ook in de RK Kerk van Lobith.

Periode 1991 - 2015

Toyota

Toyota Material Handling in Ede verzorgt in heel Nederland het interne transport voor bedrijven. Om de benodigde materialen hiervoor te huisvesten, werd in Ede een warehouse gebouwd. Daarbij verzorgde Pola de complete w-installatie. Binnen deze w-installatie zorgt een lucht-warmtepomp op basis van een vrv voor warmte en verkoeling. De warmte wordt met vloerverwarming en satellieten in het plafond afgegeven. De koude wordt eveneens via satellieten in het plafond afgegeven. Twee hoge rendement kruiswisselaar wtw units voorzien het gebouw van frisse lucht. Het bruto vloeroppervlak van dit project bedroeg 12.000 m². Ook het onderhoud en beheer van de installaties werden door Pola verzorgd.

Boerderij Köning

Veel ondernemers zien de voordelen van duurzaam ondernemen. Dit is tegenwoordig meer een eis dan een optie. Zo kiest de agrarische sector steeds vaker voor de toepassing van duurzame technieken. Voor varkenshouderij Köning in Zevenaar installeerde Pola Installatietechniek een uitgebreide pv-installatie. 288 zonnepanelen zorgen hier voor een jaaropbrengst van 50.000 kWh. Het vermogen wordt met drie sma omvormers naar bruikbare wisselspanning omgezet. Hiermee wordt de volledige stroomvoorziening afgedekt.

BUHA

BUHA Doetinchem zorgt in de regio Doetinchem voor de openbare ruimte. Pola Installatietechniek installeerde in het bedrijfspand van BUHA de e- en w-installatie. Het bruto vloeroppervlak be-

droeg 1.510 m². De warmte wordt opgewekt met een biomassa-installatie waarin houtsnippers worden verbrand. De warmte wordt door vloerverwarming met naverwarming afgegeven. De koude die met een koudwatermachine wordt opgewekt, wordt eveneens via de vloer afgegeven. Twee luchtbehandelingskasten met een hr-warmtewiel en een rendement van meer dan 80% zorgen voor schone lucht. Om het klimaat aangenamer te maken, is een bevochtigingsbox geïnstalleerd. De ventilatie gaat via lijn- en wervelroosters. Naast de w-installatie is hier ook energiezuinige verlichting geïnstalleerd. De verlichting en zonwering worden door luxmetingen aangestuurd, zodat deze niet onnodig branden. De beveiligingsinstallatie, waaronder brand- en inbraakbeveiliging met CCTV en toegangscontrole, komt ook voor rekening van Pola. Net als het datanetwerk voor de datacommunicatie. Pola is gevraagd ook het onderhoud van de installaties te verzorgen.

Ten Brinke Vastgoed

Ten Brinke Vastgoed is een vaste partner van Pola Installatietechniek. In het pand aan de Havenstraat in Doetinchem is Pola verantwoordelijk voor de aanleg en onderhoud van de e- en w-installatie. Een 'vrw heat recovery' installatie verwarmt en koelt het gebouw. De warmte en koelte wordt met satelliet units afgegeven. Een kruiswisselaar hr wtw unit met een rendement van meer dan 90% zorgt voor schone lucht. Het pand is voorzien van energiezuinige verlichting, inbraak- en brandbeveiliging en toegangscontrole. Om de communicatie snel te laten verlopen, heeft Pola een categorie 6 datanetwerk aangelegd.

Debo

Vastgoedbeheersmaatschappij Debo liet een nieuwe locatie bouwen in 's-Heerenberg, met een bruto vloeroppervlak van 2.600 m². Pola Installa-

tietechniek mocht de e- en w-installatie aanleggen. De warmte wordt opgewekt met zes gasgestookte hr cv-ketels. De opgewekte warmte wordt in de kantoren via radiatoren en in de hal via de vloer afgegeven. Een inverter split system zorgt voor koeling, die door satelliet units in het plafond wordt verspreid. De schone lucht, die door de wervelroosters het gebouw wordt ingeblazen, komt uit een hr wtw unit met een rendement van meer dan 90%. Voor het project zijn sanitaire voorzieningen door Pola ontworpen en aangelegd. De energiezuinige led-verlichtingsinstallatie is door Pola verzorgd, evenals de toegangscontrole en inbraak- en brandbeveiliging. De datacommunicatie en telefonie verlopen via een door Pola aangelegd netwerk.

Rabobank

Pola Installatietechniek verricht voor verschillende vestigingen van de Rabobank de aanleg en het onderhoud van de technische installaties. Bijvoorbeeld bij Rabobank 's-Heerenberg, waar de gehele w-installatie werd aangelegd. Tijdens dit project

is een warmte-koudeopslagsysteem [wko] geïnstalleerd. Dit systeem gebruikt energie uit de bodem om te verwarmen en koelen. De warmte en koude worden via de vloer en klimaatplafonds afgegeven. Een luchtbehandelingskast met warmtewiel voert via wervelroosters, verwerkt in het plafond, frisse lucht aan.

Certilas

Certilas is een producent van hoogwaardige producten voor de lastechniek. In Huissen heeft het bedrijf een Welding Solution Center met een

vloeroppervlak van 4.200 m² laten bouwen. Hiervoor verzorgde Pola Installatietechniek de volledige e- en w-installatie. Warmte en koude worden met een modulerende warmtepomp opgewekt en via de vloer afgegeven. Drie hr wtw units met een rendement van meer dan 90% zorgen voor frisse schone lucht die via wervelroosters en buisroosters de ruimtes bereikt. De energiezuinige verlichting wordt volledig gestuurd op lichtintensiteit. Het door Pola aangelegde categorie 6 data-netwerk zorgt ervoor dat data met hoge snelheid verzonden wordt. Het pand is ook voorzien van toegangscontrole, brand- en inbraakbeveiliging.

Liemers College

Het Liemers College bouwde in 2013/2014 een nieuwe locatie voor het vmbo-onderwijs. Op deze locatie Landeweer krijgen leerlingen praktijkgericht onderwijs. LIAG architecten en bouwadviseurs creëerde ruimtes waarin leerlingen en docenten worden gestimuleerd om samen te werken en elkaar te inspireren in een transparante en open omgeving zonder de gewenste kleinschaligheid

uit het oog te verliezen. Er is een balans gevonden tussen gemeenschappelijke en individuele onderwijsruimten met variabele werkplekken. Pola verzorgde op deze locatie de e- en w-installatie, meet- en regeltechniek en ventilatie.

Medisch Centrum

In Medisch Centrum Bennekom zijn vier huisartspraktijken samengevoegd. Huisartsenpunt Bennekom is gevestigd op de eerste verdieping van een multifunctioneel pand. Ook een apotheek, fysiotherapiepraktijk en podotherapiepraktijk vonden hier een plek. Pola voerde de e-werkzaamheden uit voor dit medisch centrum.

Dejima Optical Films

De afgelopen jaren hebben platte beeldschermen, met name lcd's, een ongekeerde groei doorgemaakt. Dejima Optical Films is een hightech bedrijf en draagt bij aan het succes van lcd-technologie met de ontwikkeling van hoogwaardige optische films. De bedrijfsnaam verwijst naar de langdurige relatie tussen Japan en Nederland, die begon in Dejima, een klein waaievormig kunst-

matig eiland. Het hoofdkantoor van Dejima Optical Films is gevestigd in Arnhem. Pola maakte hier de w-installatie.

Periode 2016 - 2025

Varex Imaging

De nieuwbouw van Varex Imaging in Doetinchem is het grootste project in de historie van Pola. Varex Imaging is een internationaal bedrijf dat componenten ontwikkelt en produceert voor medische en industriële röntgenapparatuur. Door de snelle groei werd besloten afscheid te nemen van de vestiging in Dinxperlo en een nieuw, duurzaam bedrijfspand te bouwen in Doetinchem. Pola kreeg de opdracht voor de realisatie van de e- en w-installatie.

Henk Scholten Volvo

In opdracht van Henk Scholten Volvo verzorgde Pola de e- en w-installatie voor de nieuwbouw van de vestiging in Nijmegen. Pola was eerder ook betrokken bij de realisatie van de nieuwbouw in Arnhem. Daar maakte Pola deel uit van het ontwerpteam. Samen met VBJ Architecten uit Rhenen werd een plan van aanpak ontwikkeld, waarbij alle facetten omtrent posities, geluid, indeling van de technische ruimtes en het leidingverloop nauwkeurig op elkaar werden afgestemd.

De Steck

De Steck is een Achterhoekse broedplaats waar ondernemers, onderwijsinstellingen en overheid elkaar ontmoeten en samenwerken. Om dit te realiseren kocht een groep ondernemers de oude bibliotheek in het centrum van Doetinchem, een prominent pand met aantrekkingskracht. Pola was betrokken bij zowel het ontwerp als de verbouwing tot ontmoetingscentrum en verzorgde de totale installatie (e+w+duurzaam).

Lorentz Lyceum

Pola realiseerde in de loop van de jaren samen met de KlaassenGroep diverse projecten. Met name in de utiliteitsbouw en op industrieel gebied vormen beide partijen een uitstekend team. Het Lorentz Lyceum in Arnhem was een scherp aanbesteed project zonder verrassingen. Voor het Lorentz Lyceum verzorgde Pola de e- en w-installaties.

Intralox

Intralox L.L.C. Europe in Doetinchem is een organisatie met veertig jaar wereldwijde ervaring in hoogwaardige transportoplossingen in diverse industrieën. Door de sterk groeiende business en het verder verbeteren van het bedrijfsproces werd gekozen voor een nieuwe locatie in Wehl, met een op maat gemaakt bedrijfspand. Pola kreeg de opdracht om de w-installaties te realiseren.

IKC Platanenlaan

De nieuwbouw en verbouw van IKC Platanenlaan in Zevenaar vormde een prachtige 'thuiswedstrijd' voor Pola. Via een aanbestedingsprocedure mochten meerdere partijen hun visie geven over het vernieuwde schoolgebouw dat valt onder de vlag van scholenkoepel LiemersNovum. Koenders Totaalbouw Duiven werd samen met Pola uitgekozen om de klus te klaren. Het werd een ingrijpende verbouwing van de basisschool in Zevenaar. Pola verzorgde de w- en e-installatie en verduurzaming.

Graafschap College

Een intensief project. In opdracht van ROC Het Graafschap College in Doetinchem heeft Pola in tien weken tijd de afdeling Zorg & Welzijn verbouwd en uitgebreid. Met name de aspecten kwaliteit, geld, tijd en organisatie en informatie waren hierbij van essentieel belang. Het bleek een project met tal van uitdagingen om aan de opleverdatum te kunnen voldoen. Want het onderwijs moest snel weer doorgang vinden.

Globe College

Twee totaal verschillende processen die parallel aan elkaar liepen. Het project bestond uit de grondige aanpak en verbouw van de bestaande Herman Brood Academie in Utrecht en een uitbreiding met volledige nieuwbouw. Tegelijkertijd werd begonnen met de bouw van een multifunctionele sporthal. Het complete project werd gerealiseerd met een duurzame missie waarbij circulaire doelstellingen centraal stonden. Pola was verantwoordelijk voor alle installatietechnische werkzaamheden in deze projecten.

Desch Plantpak

Bij Desch Plantpak in Beuningen heeft Pola een geavanceerde proceskoelinstallatie geïnstalleerd. Desch Plantpak bedenkt en creëert innovatie-

ve oplossingen voor de professionele tuinbouw en draagt daardoor bij aan een beter rendement voor kwekers. De nieuwe proceskoelinstallatie is een maatwerkontwerp en daarmee op het lijf geschreven van Pola.

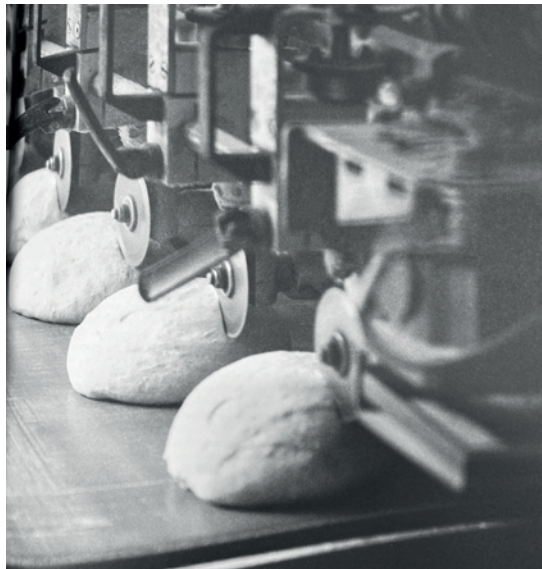
Bonifatius College

Pola werkte anderhalf jaar voor het Bonifatius College in Utrecht. Daar trad Pola op als hoofdinstallateur tijdens een grondige verbouwing en renovatie. De opdrachtgever stelde in het Plan van Eisen vast dat de school tijdens het gehele traject operationeel diende te blijven. Hierdoor vond het bouwproces gefaseerd plaats. Een niet onoverkomelijke maar uitdagende opdracht, waarbij alle zintuigen constant op scherp stonden.

Bakkerij Borgesius

In 125 jaar tijd is Bakkerij Borgesius uitgegroeid tot een van de grootste bakkersfamilies in Nederland, met vestigingen in onder meer Rotterdam, Waalwijk en Arnhem. Borgesius stond vroeger ook bekend onder namen als Roding Wieleman (Arnhem), Veenhuis en Quality Bakers. In 2016 nam Borgesius de Bakkersland Groep over, waardoor het bedrijf in één klap verdubbelde. Om de groei overzichtelijk te houden, werden onderverdelingen gemaakt: de bakkerijen die aan Albert Heijn leveren, gaan sinds de overname door het leven als Borgesius. Alle andere verkoopkanalen vallen sindsdien onder de naam Goedhart. Pola verzorgt bij een aantal Borgesiusvestigingen, als vaste installateur, installatiewerkzaamheden op het gebied van elektrotechniek en werktuigbouwkunde.

Recreatiepark Jachthaven De Veerstal

Al meer dan 55 jaar runt de familie Heebink met veel passie Recreatiepark Jachthaven De Veerstal in Lathum met een oppervlakte van meer dan 250.000 m². In het mooie natuurgebied kun je fietsen, wandelen en watersporten. De Veerstal probeert bezoekers een onvergetelijke vakantie te bezorgen de gasten te laten genieten van rust, ruimte en luxe. Recreatiepark De Veerstal ligt direct aan het Rhederlaag, het grootste watersportparadijs van Gelderland. Voor recreatie en verblijf aan het water ben je bij De Veerstal aan het juiste adres. Pola verzorgt als hier installateur alle installatiewerkzaamheden op het gebied van elektrotechniek en werktuigbouwkunde.

Tijdslijn

1965

Oprichting
Pola door Willy
Lammers en
Wim Polman

1978

Pola bestaat
12,5 jaar

1990

Pola bestaat
25 jaar

1991

Willy Lammers stopt.
Frido Lammers neemt het stokje
samen met Frans Angenent
[tot 2001] en Jos Wolters
[tot 2009] over.

1966

Verhuizing
naar Handels-
dwarsstraat

1981

Verhuizing
naar Hengelder

2007

Overname
De Ruiter
Elektrotechniek

2009

Edgar en Frido vormen samen de directie van Pola en oprichting 7-Air

2014

Overname ETB Peters St. Janshof

2017

Gestart met Pola Duurzaam

2025

60 jarig bestaan

2011

Overname Fidamco

2015

Oprichter Willy Lammers komt te overlijden en 50 jarig bestaan Pola

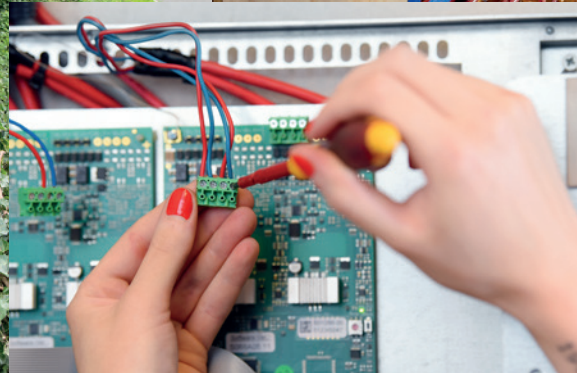

2020

Overname Loodgietersbedrijf Hülkenberg B.V.

De bouwvakborrel is altijd een moment waarop het Pola-team bij elkaar komt om te proosten op de zomervakantie. Omdat we ook in de zomer werken en de vakanties zich ook bij ons soms spreiden is deze foto niet compleet. Maar desondanks een impressie van ons Pola-team.

Colofon

© 2025 Pola

Titel Pola 60 jaar; Familiebedrijf Pola al zestig jaar op zoek
naar nieuwe uitdagingen – Het begon met een luciferdoosje
Druk 1e druk, 2025
Exemplaren 500
Auteur Sjoerd Geurts
Vormgeving Niels Jansen [Sprong reclamestudio]
Fotografie Archief, Jacques Kok (Foto Kok), Bas van Spankeren, privécollecties

2025. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door printouts, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en uitgever.

Ondanks alle aan de samenstelling van dit boek bestede zorg kan nog de uitgever noch de auteur aansprakelijk worden gesteld voor eventuele schade die het gevolg is van enige fout in deze uitgave.

Dankjewel

Dit boek is tot stand gekomen dankzij de vele gesprekken die we hebben gevoerd en de verhalen die we mochten vastleggen. De familie Lammers kwam uitgebreid aan het woord, we voelden voormalige directieleden aan de tand en brachten oud-gedienden bij elkaar om terug te blikken en anekdotes op te halen. We maakten daarnaast een bijna onmogelijke keuze uit een schat aan foto's uit ons eigen archief.

Dank aan iedereen die een bijdrage heeft geleverd aan dit boek. Zoals alle medewerkers, die Pola maken tot dit prachtige bedrijf. Een bedrijf met een rijke geschiedenis. Dank daarvoor. Dank ook aan de schrijver die al deze verhalen vertaalde tot een leesbaar geheel, de fotograaf die onze foto-collectie aanvulde met nieuwe foto's, de drukker die mooi werk leverde en de vormgever die er een prachtig geheel van heeft gemaakt.

Wij zijn trots op het eindresultaat, we zijn trots op Pola.

Frido en Edgar Lammers
Directie Pola

De schrijver

Sjoerd Geurts (25 september 1967) studeerde aan de Academie voor Journalistiek en Voorlichting in Tilburg. Hij maakte na zijn opleiding een 'uitstapje' door bij betaald voetbal organisatie Vitesse in Arnhem als pr-manager/perschef een nieuwe communicatieafdeling vorm te geven.

De journalistiek liet hem niet los en Geurts verliet de turbulente voetbalwereld om terug te keren in de journalistiek. Hij stond mede aan de basis van huis-aan-huiskrant Duivoorts Weekblad (gemeente Duiven en Westervoort) en besloot in 1994 zijn eigen bedrijf Geurts Media op te richten. Een bedrijf gespecialiseerd in tekst, fotografie en film.

Sjoerd Geurts is hoofdredacteur van diverse magazines. Als hoofdredacteur van de Liemerse ondernemersvereniging Lindus duikt hij al ruim twintig jaar in de keuken van het regionale bedrijfsleven. Vanuit zijn interesse voor familiebedrijven bracht hij in 2018 het boek Liemerse Familiebedrijven uit. Inmiddels heeft hij meerdere boeken op zijn naam staan.

Op verzoek van de directie van Pola dook Geurts vanaf 2023 in de geschiedenis van het Zevenaarse bedrijf. Hij sprak met tientallen betrokkenen, werd meegenomen in tal van anekdotes en vertaalde alle gesprekken tot het voorliggende boek.

Een boek over de geschiedenis van totaalinstallateur Pola in Zevenaar

We schrijven 1965. Willy Lammers uit Beek en Wim Polman uit Zevenaar besluiten voor zichzelf te beginnen. De mannen schrijven het loodgietersbedrijf Pola in bij de Kamer van Koophandel. Het wordt geen eenvoudige start. Een bedrijfspand hebben de mannen niet en een lening om te investeren wordt door de bank niet verleend. Ze besluiten daarom te beginnen vanuit de garage van de woning van Willy en Fien Lammers aan de Jeroen Boschstraat in Zevenaar. Veel ruimte hebben ze niet nodig. Het werk vindt vooral op locatie plaats.

Pola heeft meteen de wind in de zeilen. Wanneer Wim Polman er in 1969 mee stopt, besluit Willy door te gaan en op nieuwe groei in te zetten. Onder zijn leiding ontpopt Pola zich als een familiebedrijf met diverse specialismen in de loodgieters- en installatiewereld. Anno 2025 zijn meerdere generaties Lammers werkzaam binnen het bedrijf. Pola werkt tegenwoordig voor een mix aan opdrachtgevers. In het klantcontact draait alles om vertrouwen. Bijna zeventig procent van de werkzaamheden bestaat uit projecten in de utiliteit. Pola sluit de ogen niet voor de toekomst, waarin nieuwe technieken geen grenzen lijken te kennen. Pola beweegt mee met de markt en koestert haar medewerkers: "Iedereen binnen Pola voelt een beetje als familie."